

MIKKELI

Asuminen ja
toimintaympäristö

VAIKUTUSARVIOINTI 2020-2021
TAUSTAMUISTIO -LUONNOS
10.6.2021

JÄTEHUOLTOPALVELUT MIKKELIN KAUPUNGIN ALUEELLA

KAUPUNKIYMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 15.6.2021

Sisällysluettelo

MÄÄRITELMIÄ.....	2
TIIVISTELMÄ.....	3
1 JOHDANTO.....	4
1.1 Selvitystyön taustaa.....	7
1.2 Tarkasteltava alue.....	8
1.3 Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen	8
1.4 Kuljetusjärjestelmästä päättäminen	8
2 TARKASTELTAVA ALUE.....	11
3 JÄTELAIN EDELLYTYSTEN TÄYTTYMISEN TARKASTELU	15
4 VAIKUTUSARVIOINTI.....	20
5 YHTEENVETO	22
LÄHTEET.....	34

MÄÄRITELMIÄ

Tässä selvityksessä tarkoitetaan

Kiinteistöttäisellä jätteenkuljetuksella kunnan tai kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta, jossa jätelajit noudetaan kiinteistölle sijoitetusta keräyspisteestä tai kahden tai useamman kiinteistön yhteiskeräyspisteestä.

Kiinteistön haltijan järjestämällä jätteenkuljetuksella kiinteistöttäistä jätteenkuljetusta, jossa kiinteistön haltija vastaa jätteenkuljetuksen hankkimisesta sopimalla asiasta yksityisen jätteenkuljetusyrityksen kanssa jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Kunnan järjestämällä jätteenkuljetuksella kiinteistöttäistä jätteenkuljetusta, jossa kunnallinen jäteyhtiö (Mikkelissä Metsäsairila Oy) vastaa jätteenkuljetuksen kilpailuttamisesta sekä tilaamisesta noutamaan jätteet kiinteistöiltä jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Kunnan jätehuoltojärjestelmällä kunnan järjestämän jätehuollon kokonaisuutta, jonka kautta kunta huolehtii kunnallisen yhdyskuntajätehuollon piiriin kuuluvista jätteistä. Kunnan jätehuoltojärjestelmä koostuu keräys- ja vastaanottopisteistä, kiinteistöttäisestä jätteenkuljetuksesta sekä jätteiden käsittelystä.

Jätehuollon kaksoisjärjestelmällä jätteenkuljetusta, jossa alueella jätehuollon järjestämisessä malli, jossa käytössä sekä kunnan että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus.

Kunnan vastuulle kuuluvalla jätteellä asumisessa syntyvä jäte ja kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte. Kunnan vastuulla on myös kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutustoiminnan yhdyskuntajätteet toimintojen ollessa osa kunnan hallinto- ja palvelutoimintaa. Kunnalla jätehuollon järjestämisvastuu niin kauan kuin kunta toimii kyseessä olevien palvelujen järjestäjänä. Kunnalla on myös velvollisuus kapasiteettinsa puitteissa järjestää jätehuolto toissijaisesti, mikäli yksityisessä palveluntarjonnassa ilmenee puutteita (JL 33 §). Kunnan toissijainen palveluvelvoite koskee muita kuin jätelain 32 §:ssä tarkoitettuja jätteitä.

Asumisessa syntyvällä jätteellä kaikkea vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajanasunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä sen lajista, laadusta ja määrästä riippumatta.

MSA / Metsäsairila Oy on Mikkelin kaupungin omistama jätehuolto-yhtiö. Yhtiön perustehtävä on lakisääteisten jätehuoltopalveluiden järjestäminen.

KIVO ry / Suomen Kiertovoima ry edustaa julkista jätehuoltoa ja kuntien 31 jätelaitosta, jotka toteuttavat 5,3 miljoonan suomalaisen jätehuollon.

VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, joka tuottaa päätöksentekoa tukevia tutkimuksia ja selvityksiä sekä tarjoaa niihin liittyviä asiantuntijatehtäviä.

Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomainen kaupunkiympäristölautakunta.

TIIVISTELMÄ

Tämän taustamuistion tavoitteena oli selvittää Mikkelin kaupungin jätehuollon järjestämistapaa verraten sitä erilaisiin tutkimuksiin, määräyksiin ja toteuttamistapoihin muualla Suomessa mahdollisuuksia kartoittaen.

Jätehuollon kaksoisjärjestelmästä esitetään Mikkelin kaupungin alueella poistuttavan siirtymäajan jälkeen. Siirtymäaika olisi noin kaksi (2) vuotta päätöksenteosta tai mitä uusi jätelaki siirtymäajasta määrittää asian ollessa päätöksenteossa uuden jätelain voimaantulon jälkeen. Viranomaisen varaa ennen kuljetusjärjestelmäpäätöksen tekemistä tai muuttamista kaikille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin päätöksenteolla voi olla huomattava vaikutus, mahdollisuuden saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja lausua mielipiteensä asiasta (jätelaki 38 § ja hallintolaki 41 §). Hallintolain sekä jätelain mukainen osallistaminen / kuuleminen aloitetaan viimeistään elokuussa 2021, jolloin taustaselvitys liitteinen asetetaan yleisesti nähtäville. Asiasta tiedotetaan Mikkelin kaupungin käytäntöjen mukaisesti. Päätöksentekoon asia etenee loppuvuodesta 2021.

Kaksoisjärjestelmästä poistuminen on merkityksellistä sekä perusteltua viranomaisvalvonnan, Mikkelin kaupunkistrategian sekä lainsäädäntö- ja EU-direktiivien edellytysten näkökulmasta. Tavoitteellisesti toiminta tehostuu, vasteajat lyhenevät ja jätehuoltopalvelukokonaisuuden kehittämiseksi on nykyistä paremmat lähtökohdat. Kuntien omistama jäteyhtiö on perustettu hoitamaan kunnille kuuluvat jätehuollon palvelutehtävät ja yhtiön keskeisimmäksi tehtäväksi on annettu myös jätehuollon kehittäminen. Jätehuollon kokonaisuus koostuu jätteen tyhjennyksestä (=keräys + kuljetus) ja käsittelystä. Malli, jossa kuntien omistama yhtiö vastaa yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä, on eri tutkimuksissa todettu tehokkaimmaksi, tasapuolisimmaksi, edullisimmaksi ja ympäristön kannalta järkevimmäksi tavaksi hoitaa jätehuolto kokonaisuudessaan.

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus voidaan järjestää: Kunnan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 36 §), jolloin kunnallinen jäteyhtiö huolehtii jätteenkuljetuksen kilpailuttamisesta hankintalain mukaisesti siten, että kuljetusyrittäjillä on tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätehuoltopalveluiden tuottamiseen. Sopimussuhde syntyy kunnallisen jäteyhtiön ja kuljetusyrittäjän välillä. Kyseessä on kiinteistön haltijalle tarjottava julkisoikeudellinen palvelu, josta perittävä maksu määrätään kunnan jätetaksan mukaisesti. Kuljetushinta ja mahdollisten lisäpalvelun kustannukset määräytyvät yhteiskilpailutuksen perusteella, ei kuljetusyrittäjän itsenäisesti päättämänä. Jätteenkuljetus voidaan järjestää myös kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 37 §), jolloin kiinteistön haltija sopii itse valitsemansa kuljetusyrittäjän kanssa jätteen kuljetuksesta järjestämistään keräyspaikasta kunnan määräämään vastaanottoonpaikkaan. Kyseessä on kiinteistön haltijan ja kuljetusyrittäjän välinen yksityisoikeudellinen sopimus, jossa kuljetusyrittäjä perii kuljetuspalveluista yksityisoikeudellisen maksun. Jätehuoltoviranomainen hyväksyy taksan jätteenkäsittelyn osalta. Kuljetusyrittäjä määrittelee kuljetushinnat itsenäisesti.

Mikkelissä on käytössä kaksoisjärjestelmä jätteenkuljetuksessa. Jätteenkuljetus on järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena taajama-alueilla ja kunnan järjestämänä haja-asutusalueilla sekä Haukivuoren, Suomenniemen että Kirkonvarkauden alueella. Uusi jätelaki ennakoii kunnan vastuulle siirtyvän kaikkien jätejakeiden jätehuolto pl. sekajätteet kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla.

Jätehuoltoviranomaisen toimivaltaan kuuluu päättää siitä, järjestetäänkö kiinteistöittäinen jätteenkuljetus kunnassa tai sen osassa kunnan vai kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena. Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena toimiva kaupunkiympäristölautakunta ratkaisee asian itsenäisesti.

1 JOHDANTO

Jätelainsäädännön uudistus on käynnissä. Se liittyy EU:ssa kesällä 2018 hyväksytyyn jättesäädöspaketin toimeenpanoon Suomessa. EU:n jättesäädöspaketin keskeisinä tavoitteina on vähentää jätteen määrää ja lisätä uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Lisäksi jättesäädöspaketissa tarkennetaan mm. jätteen määritelmiä sekä vaarallisten jätteiden ja muiden jätteiden kulun seuranta ja jäljitettävyyttä. Kierrätystä on lisättävä, sillä EU:n kierrätystavoitteet ovat **velvoittavia**. Nykyinen järjestelmä ei ole tuottanut riittävää tulosta kunnan, tuottajan eikä yksityisen osalta. Jätelakityöryhmän mietintöön on kirjattu, että *”Uusia kierrätystavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa ilman merkittäviä muutoksia nykykäytäntöihin koko toimijakentässä.”*

Uudistetun jätedirektiivin mukaan yhdyskuntajätteestä tulee kierrättää 55 prosenttia vuonna 2025, 60 prosenttia vuonna 2030 ja 65 prosenttia vuonna 2035. Myös pakkausjätteen kierrätystavoitteet nousevat: kaikesta pakkausjätteestä tulee kierrättää 65 prosenttia vuoteen 2025 ja 70 prosenttia vuoteen 2035 mennessä. Lisäksi eri pakkausjätteille on asetettu materiaaliokohtaiset kierrätystavoitteet. Haastavimpia Suomelle ovat muovi- ja puupakkausjätteen kierrätykselle asetetut tavoitteet. Jätteen kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen laajentaminen on tunnistettu keinoksi yhdyskuntajätteen kierrätyksen tehostamiseksi. Valtakunnallisesti yhdyskuntajätteiden kokonaismäärä vuonna 2018 oli noin 3 milj. t. Kasvua edellisvuoteen oli lähes 230 000 tonnia. Sekajätettä tuotettiin yhdyskunnissa noin 1,5 miljoonaa tonnia, joka oli yli 20 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Biojätteen kompostoinnin ja mädätyksen määrä kasvoi noin kahdeksan prosenttia edellisvuodesta. Muovin keräys (67 000 t) vajaa kaksinkertaistui vuodessa ja kierrätys (42 000 t) kolminkertaistui.

Euroopan komission suosituksissa (11/2018) on Suomelle kirjattu kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi seuraavia asioita – ns. Early warning.

- huomiota mm. kuljetusten kaksoisjärjestelmän aiheuttamaan tehottomuuteen
- Vastuu jätehuollon järjestämisestä liian hajallaan (kunnat, tuottajat, yksityiset yritykset)
- Tuottajavastuujärjestelmän tehottomuus
- Erilliskeräysveloitteet riittämättömät
- Muuttuneesta lainsäädännöstä aiheutuvat epävarmuudet

Asiantuntijaselvityksessä (Suomen ympäristökeskus 2019) ”Yhdyskuntajätteen kierrätyksellä vauhtia kiertotalouteen” (JÄTEKIVA), esitettiin mm. erilliskeräyksen lisäämistä sekä kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmästä luopumista.

Tässä vaikutusarviointi-selvityksessä tarkastellaan Mikkelin kaupungin alueen jätehuollon kuljetusjärjestelmää sekä jätehuollon toteuttamista kiinteistön haltijan tai kunnan järjestämänä. Vaikutusarviointi -selvityksessä on tarkasteltu asiaa sekajätteen, hyötyjätteiden ja biojätteen osalta. Tässä vaikutusarviointi -selvityksessä ei oteta kantaa jätevesilietesiin.

Kiinteistöliiton Indeksitalovertailun tulokset tukevat siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen tehokkaan jätehuollon aikaansaamiseksi. Ero kalleimpien ja edullisimpien kuntien asukkaiden jätehuollon kustannusten välillä on liki kolminkertainen. Eroa selittää jätteen kuljetusjärjestelmä; kun kunta kilpailuttaa asukkaan puolesta jäteastian tyhjennyksen on asiakashinta matalampi ja kuljetuksista aiheutuva ympäristökuorma pienempi.

Indeksitalovertailulla selvitetään kerrostaloyhtiöiden kiinteistöveroja ja muita kuntakohtaisesti määrittyviä kiinteistöjen hoitokustannuksia. Jätehuollon kustannukset olivat vuonna 2019 keskimäärin vajaa 7 % kiinteistön kaikista kuluista. Suurimpia kulueriä olivat lämmitys (kaukolämpö 47 %) ja vesihuolto (vesi ja jätevesi 25 %).

Valtakunnallisesti ero halvimpien ja kalleimpien kuntien välillä oli jätehuollossa merkittävä. Jätehuolto oli kalleimmista kunnissa 280 % kalliimpaa kuin halvimmista. Ero kustannuksissa muodostuu pääasiassa erosta jäteastioiden tyhjennysmaksussa. Säännönmukaisesti edullisimmissa kunnissa oli käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Kalleimmista puolestaan oli käytössä kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus.

Suomessa yhdyskuntajätehuoltoon kohdistuu merkittävä kehitystarpeita. Kiertotalouden toimeenpaneminen edellyttää, että kotitalousjätteestä saadaan tulevaisuudessa huomattavasti suurempi osa kierrätettyä raaka-aineeksi uusien tuotteiden valmistukseen. **Tarvittavien toimenpiteitä selvitti ympäristöministeriön asettama jäteläkityöryhmä, joka luovutti mietintönsä 16.9.2019. Työryhmä esitti mietinnössään, että kotitalouksien jätteenkuljetus tulisi siirtää yksiselitteisesti kuntien järjestettäväksi.** Tämä toimenpide tulisi Indeksitalovertailun tulosten perusteella merkittävästi laskemaan asumisen kustannuksia monissa kiinteistönhaltijan järjestämän jätteenkuljetuksen kunnissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on julkaisussaan Valtakunnallinen jätelogistiikkaselvitys saanut tulokseksi, että kolme suurinta vahvuutta jätelogistiikassa ovat kuntien kilpailuttama keskitetty jätteenkuljetus, nykyaikainen ja kehittyväkeräys- ja kuljetuskalusto sekä alan yksityinen yritystoiminta.

Suomen kiertovoima ry:n (KIVO) mukaan vuonna 2019 kerrostaloasukas maksoi jätehuollosta keskimäärin 60 euroa, omakotiasukas 63 euroa ja rivitaloasukas 83 euroa vuodessa alueilla, joissa on kunnan kilpailuttama jätteenkuljetus. Kalleinta jätehuolto on omakotiasukkaalle, joka ei kompostoi biojätteitään itse. Tuolloin yhden asukkaan jätelasku on keskimäärin 85 euroa vuodessa. Kun asukkaat tilaavat jätekuljetuksensa itse, saattavat jopa naapurukset maksaa jätekuljetuksestaan hyvin erilaiset hinnat.

Suomen Omakotiliiton vuosittain teettämässä tutkimuksessa vertaillaan omakotiasumisen kustannuksia 100 kunnan alueella. Vuoden 2020 selvityksen mukaan niin sanotun tyyppiomakotitalon (kolme asukasta) jätehuollon kustannus suuremmissa kaupungeissa (joihin Mikkeli vertailussa kuuluu) oli 203 euroa vuodessa. Mikkeli oli vertailun kallein paikkakunta, jätehuoltokustannukset olivat 36 % keskimääräistä kalliimmat. Aineistossa oli 58 kuntaa, jossa jätehuolto oli kunnan järjestämä ja 42 kuntaa, jossa jätekuljetus oli kiinteistönomistajan kilpailuttama. Edullisimmat omakotiasujan jätehuoltomaksut löytyivät pääosin kunnista, joissa jätehuolto oli kunnan kilpailuttama, kalleimmat kiinteistön haltijan kilpailuttamilta alueilta. Kunnan järjestämän jätehuollon piirissä valtakunnallisesti on KIVO:n mukaan yli 70 % Suomen asukkaista.

Toimiva jätehuolto pitää ympäristön siistinä, vaaralliset aineet poissa luonnosta ja toimittaa materiaalit uusiokäyttöön. Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus hoitaa jätehuolto omalla alueellaan. **EU on asettanut merkittävät kierrätystavoitteet** ja jätemaksut tulevat niiden myötä väistämättä kasvamaan. Paras keino pitää maksut kurissa on huolellinen lajittelu. **Tämä koskee etenkin biojätteen erottamista polttoon menevästä sekajätteestä,** sillä jokainen asukas maksaa yhtiövastikkeessa osansa taloyhtiön pihassa olevasta biojäteastiasta sekajäteastian lisäksi. **Biojätteen erilliskeräyksen tehostaminen laskisi myös tarvittavan sekajäteastian tilavuuskapasiteettia.**

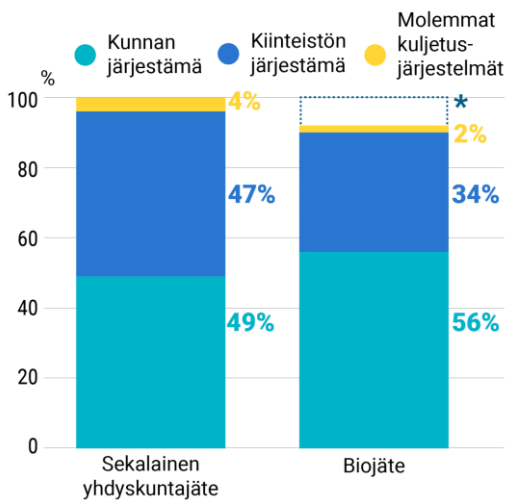
Suomessa on käytössä kaksi eri tapaa järjestää jätehuollon kuljetukset: kunnan kilpailuttama ja kiinteistön omistajan tilaama. Mikkelin alueella on käytössä molemmat järjestämistavat. Jätteenkeräys tapahtuu kiinteistöittäisesti omasta astiasta, lähikiinteistöjen yhteisastiasta, ns. kimppa-astioista (esim. tiehoitokunta) tai aluekeräyspisteiltä. Lisäksi Kirkonvarkauden alueella on pilotoituna korttelikeräys, joka toteutettiin Mikkelin asuntomessujen kehitysalustana alueellisesti.

Kuluttajavirastojen ja aluehallintovirastojen selvityksen mukaan kuluttajilla on vain vähäiset mahdollisuudet valita jätteidenkuljetusyritys. Noin puolet kunnista kilpailuttaa jätekuljetukset kuntalaisten puolesta. Lopuissa kiinteistöt voivat sopia suoraan yrityksen kanssa, mutta valtaosassa näistä kunnista on vain yksi palveluntarjoaja.

Suomen Kiertovoima ry (KIVO) ja Suomen Kuntaliitto ry selvittivät Suomen kuntien jätekuljetusjärjestelmiä keväällä 2019. Alueita, joissa käytössä oli sekä kunnan järjestämä jätteenkuljetus että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus oli vain murto-osa.

Kuntien kuljetusjärjestelmät keväällä 2019

Prosenttiosuus kunnista

* Osassa kunnista ei ole biojätteen erilliskeräysvelvoitetta.

Lähde: Suomen Kiertovoima ry ja Suomen Kuntaliitto ry.

KUVA 1: Kuntien jätekuljetusjärjestelmät 2019

Jätehuoltopalveluiden hinnoissa on suuria eroja eri kuntien välillä. Kuluttajaviraston mukaan hintaero jäteastian tyhjentämisessä saattaa olla jopa viisinkertainen asuinkuntien välillä. Vertailussa olivat omakotitalouksien jätehuoltopalveluiden kustannukset yli kolmessasadassa kunnassa.

Suurimmat erot olivat biojäteastioiden tyhjennyksessä, jossa hintavaihtelu oli runsaasta kolmesta (3) eurosta yli kuuteentoista (16) euroon 140 litran säiliöltä. Myös sekajäteastioiden tyhjennyksessä hinnat vaihtelivat

vajaasta neljästä (4) eurosta lähes kahteentoista (12) euroon. Vertailussa olivat 240 litran säiliöt. Pienin hintavaihtelu on energijäteastioiden tyhjennyksessä, mutta siinäkin vaihtelu oli kaksinkertainen kolmesta ja puolesta (3,5) eurosta kahdeksaan ja puoleen (8,5) euroon.

Hintavertailuja vaikeuttavat jätehuoltoyritysten erilaiset hinnoitteluperusteet. Biojäteastioiden tyhjennykseen vaikuttaa myös peritäänkö kunnallinen ekomaksu / perusmaksu jätteenkäsittelymaksun yhteydessä vai erikseen. Ekomaksu / perusmaksu on keskimäärin valtakunnallisesti runsaat 30 euroa vuodessa ja sillä rahoitetaan muun muassa jätteenkeräyspisteiden ylläpitoa ja jäteneuvontaa, kotitalouksien ns. maksuttomia jätehuoltopalveluja sekä lakisääteistä viranomaistoimintaa. Mikkelissä jätehuollon perusmaksu on ollut vuonna 2020 sekä 2021 31€ / vakituinen asuinkiinteistö ja 18,60 € / vapaa-ajan kiinteistö.

1.1 Selvitystyön taustaa

Kuljetusjärjestelmää on arvioitava määräajoin ja tulee tarkastella täyttyvätkö jätteenkuljetusta koskevat jätelain 37 §:n edellytykset. Edellinen päätös asiasta on Mikkelin kaupungissa tehty 2013. Jätehuoltoviranomaistyönä on 2017 selvitetty jätteen taajamakuljetusten tilannetta (Ramboll -raportti 24.2.2017: jätteen taajamakuljetusten nykytilan selvittäminen).

Mikkelin kaupungin alueella nousi tarpeelliseksi vuonna 2020 tehdä päivitetty selvitys jätehuollon tilanteesta ja mahdollisista tarpeellisista toimenpiteistä liittyen jätehuoltopalvelujen toteuttamiseen. Tarpeellisuus pohjautui ajankohtaiseen tilanteen päivittämiseen sekä palvelutoiminnan kehittämiseen ja Mikkelin kaupunkistrategian kestävä kasvun ohjelman tavoitteiden huomioimiseen. Jätelain 37 § mukaisesti kunnan on seurattava ja valvottava jätteenkuljetusjärjestelmästä tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen. Selvitystyössä ennakoitiin myös tulevaa jätelain muutosta.

Mikkelin kaupunkistrategian kestävä kasvun ohjelmassa on kolme osa-aluetta, jokaisen alle on kirjattu kolme tavoitetta; yhteensä yhdeksän tavoitetta, joista vähintään neljän toteutumiseen kuljetusjärjestelmäpäätöksellä on vaikutusta. Liikennepäästöjen vähentäminen, ilman laadun parantaminen, kasvihuonekaasujen vähentäminen, resurssitehokkuus (bio- ja kierrätystalous / kiertotalous), kestäväkehitys ja ilmastonmuutoksen torjunta. Jättekuljetusten tulisi osaltaan tukea jätehuollon kehittymistä kaupunkistrategian mukaiseksi.

Mikkelin kaupungin kaupunkistrategian kestävä kasvun ohjelmassa on kirjattu

Terveellinen ja turvallinen ympäristö:

- Liikennepäästöjen vähentäminen
- Ilmanlaadun parantaminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

Elinvoimaisuus:

- Resurssitehokkuus (Bio- ja kierrätystalous)

Kaupungistuminen:

- Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen torjunta

1.2 Tarkasteltava alue

Tässä selvityksessä jätteenkuljetusjärjestelmätarkastelu koskee Mikkelin kaupungin aluetta sekajätteen, hyötyjätteiden ja biojätteen osalta. Tässä vaikutusarviointi -selvityksessä ei oteta kantaa jätevesilietteisiin.

1.3 Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta huolehtiminen on olennainen osa lakisääteiseen velvollisuuteen perustuvaa kunnan järjestämää jätehuoltoa. Jätteenkuljetuksessa on kyse julkisesta välttämättömyyspalvelusta, jonka on toimittava kaikissa oloissa, kaikkina aikoina ja kaikilla alueilla. Jätelain 35 §:ssä säädetään yleiset vaatimukset, jotka kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen on täytettävä valitusta kuljetusjärjestelmästä riippumatta. Näiden vaatimusten mukaan kiinteistöittäinen jätteenkuljetus on järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä ja jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Lisäksi jätelaki edellyttää, että jätteenkuljetusyrityksen on oltava hyväksytty jätelain mukaisesti ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin. Jätelain ehtojen lisäksi kuljetusyrityksellä tulee olla voimassa ELY-keskuksen myöntämä liikennelupa.

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus voidaan järjestää:

1) Kunnan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 36 §), jolloin kunnallinen jäteyhtiö huolehtii jätteenkuljetuksen kilpailuttamisesta hankintalain mukaisesti siten, että kuljetusyrityksillä on tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätehuoltopalveluiden tuottamiseen. Sopimussuhde syntyy kunnallisen jäteyhtiön ja kuljetusyrityksen välillä. Kyseessä on kiinteistön haltijalle tarjottava julkisoikeudellinen palvelu, josta perittävä maksu määrätään kunnan jätetaksan mukaisesti. Kuljetushinta ja mahdollisten lisäpalvelun kustannukset määräytyvät yhteiskilpailutuksen perusteella, ei kuljetusyrityksen itsenäisesti päättämänä.

2) Kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena (jätelaki 37 §), jolloin kiinteistön haltija sopii itse valitsemansa kuljetusyrityksen kanssa jätteen kuljetuksesta järjestämistään keräyspaikasta kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Kiinteistön haltijalla on velvollisuus tarkistaa, että jätettä kuljettava yritys kuuluu jätelain mukaiseen jätehuoltorekisteriin. Kyseessä on kiinteistön haltijan ja kuljetusyrityksen välinen yksityisoikeudellinen sopimus, jossa kuljetusyritys perii kuljetuspalveluista yksityisoikeudellisen maksun. Jätehuoltoviranomainen hyväksyy taksan jätteenkäsittelyn osalta. Kuljetusyritys määrittelee kuljetushinnat ja mahdolliset lisäpalvelumaksut itsenäisesti.

1.4 Kuljetusjärjestelmästä päättäminen

Jätehuoltoviranomaisen toimivaltaan kuuluu päättää siitä, järjestetäänkö kiinteistöittäinen jätteenkuljetus kunnassa tai sen osassa kunnan vai kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena. Jätehuoltoviranomainen voi rajata tällaisen päätöksen koskemaan vain tiettyä jätelajia tai tietynlaatuisia jätteitä. Päätös jätteenkuljetuksen järjestämisestä kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena voidaan tehdä vain silloin, kun jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät (KHO 2016:19).

Päätettäessä kiinteistöittäisestä jätteenkuljetusjärjestelmästä on jätehuoltoviranomaisen tehtävä asiassa hallintolain mukainen valituskelpoinen päätös. Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaisena toimiva kaupunkiympäristölautakunta ratkaisee asian itsenäisesti. Viranomaisen on ennen kuljetusjärjestelmäpäätöksen tekemistä tai muuttamista varattava kaikille, joiden elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin päätöksenteolla voi olla huomattava vaikutus, mahdollisuus saada tietoa asian

käsittelyn lähtökohdista ja lausua mielipiteensä asiasta (jätelaki 38 §). Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla. Hallintolain mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Kuljetusjärjestelmäpäätöksen lainmukaisuudesta ei voida varmistua pelkästään sillä perusteella, miten käytössä ollut sopimusperusteinen jätteenkuljetusjärjestelmä on kunnan arvion mukaan toiminut (KHO 2016:19). Jätehuoltoviranomaisen ei ole pakko valita kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta siinäkään tapauksessa, että jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyisivät. Viranomaisen voi sille kuuluvan harkintavallan nojalla päättää tässäkin tapauksessa siirtymisestä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Selvitysten on osoitettava jätelaissa säädettyjen edellytysten täyttyvän vain päätettäessä jatkaa kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta (KHO 2016:20).

Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen voidaan jätelain ja sen perusteluiden sekä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätösten nojalla katsoa olevan ensisijainen vaihtoehto kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestämiseksi.

Jätelaissa on kirjattu edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle. Jätehuoltoviranomainen voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena, jos voidaan perustellusti osoittaa, että;

- 1) Alueella on tarjolla jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin;
- 2) Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle ja
- 3) Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Jätelain edellytysten ja samalla päätöksen lainmukaisuuden arvioimiseksi on varmistuttava siitä, että päätöstä tehdessä hallintolaissa (31.1 §) tarkoitetut asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset ovat olemassa.

Jotta jätelaissa säädettyjen vähimmäisedellytysten (kohdat 1-3) täyttymistä voidaan arvioida, tulee päätöksenteon tueksi tehtävässä selvityksessä kuvata päätöksen kohteena olevia alueita riittävän yksityiskohtaisesti ja niin, että kysymyksessä oleviin jätelajeihin mahdollisesti liittyvät erityispiirteet otetaan huomioon. Selvityksessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota niihin alueiden ominaisuuksiin, joilla on merkitystä jätteenkuljetuksen ja sen kustannusten tai toimivuuden kannalta, kuten asuinkiinteistöjen määrään ja tiheyteen, kuljetusmatkoihin tai alueen kuljetusoloihin muutoin. Samankaltaiset alueet voidaan tarkastelussa yhdistää, mutta kuljetusolojen kannalta erityyppisiä alueita, kuten esimerkiksi keskustaajamaa, hyvin harvaan asuttuja alueita ja saaristoalueita, on yleensä syytä tarkastella erikseen. Arvioinnissa on otettava huomioon myös kuljetuspalveluista perittävät maksut. (KHO 2016:19)

1.5 Nykyinen jätteenkuljetusjärjestelmä

Mikkelissä on käytössä kaksoisjärjestelmä jätteenkuljetuksessa. Jätteenkuljetus on järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena taajama-alueilla ja kunnan järjestämänä haja-asutusalueilla sekä Haukivuoren, Suomenniemen että Kirkonvarkauden alueella. Kiinteistön haltijan järjestämässä keräyksessä kiinteistöt valitsevat itse haluamansa jätteenkuljetusyrityksen ja tekevät sopimuksen jätteen keräämisestä ja kuljetuksesta yrittäjän kanssa. Kuljetusyritys laskuttaa kiinteistöltä keräämiensä jätteiden käsittelymaksun voimassa olevan jätetaksan mukaisena.

Jätteenkuljetusjärjestelmää on tarkasteltu aiemmin 2013. Jätteenkuljetusjärjestelmästä on tehty päätös Mikkelin kaupungin rakennuslautakunnassa vuonna 2013. Jätelain 37 § mukaan kunnan on seurattava ja valvottava jätteenkuljetusjärjestelmästä tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen.

Jätehuoltoviranomaisen toimeksiannosta Ramboll on selvittänyt jätteen taajamakuljetusten nykytilaa sekä Mikkelin alueen asumisessa syntyvien lietteiden keräyksen nykytilaa ja toimivuutta / Ramboll Oy (raportit 24.2.2017).

Hallituksen esitys eduskunnalle jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta hyväksyttiin valtioneuvoston istunnossa 25.3.2021. Hallituksen esitykseen sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021. Esityksen mukaan kunta kilpailuttaisi ja järjestäisi jatkossa erilliskerättävien jätteiden eli biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteen kuljetuksen kiinteistöiltä. Biojätteen osalta siirtymän tulee tapahtua 2-3 vuoden kuluessa lain voimaantulosta ja pakkausjätteiden osalta 1.7.2023 mennessä. **Kuljetusjärjestelmä muuttuisi niissä kunnissa, joissa jätteiden kuljetus on nyt kunnan päätöksellä siirretty kiinteistön haltijan vastuulle.** Jätelain hallituksen esitykseen on kirjattu ehdotuksena (37 §), että siirryttäessä sekajätteen osalta kunnan kuljetukseen siirtymäaika on vähintään 3 vuotta.

1.6 Käytetyt tausta-aineistot

Tausta-aineistona on ollut aiemmin tilattu Ramboll Oy: laatima selvitys: Mikkelin kaupunki: jätteen taajamakuljetusten nykytilan selvittäminen (raportti 24.2.2017).

Tässä selvityksessä kiinteistöjen liittymistä jätehuoltoon on tarkasteltu kunnan rakennusrekisterin, jäterekisterin ja jätteenkuljettajilta saatujen tietojen perusteella.

Asiaan liittyvää yritysvaikutusten arviointia on yleisesti tarkasteltu ja paikallisista yritysvaikutusten arvioinnista valmistuu erillinen selvitys julkaistavaan tausta-aineistoon.

Selvitystyön yhteydessä on laajasti tutustuttu erilaisiin selvityksiin, päätöksiin, kuntaliiton ohjeisiin ja seurattu jätelakimuutokseen liittyvää keskustelua.

Valmistelutyössä on myös huomioitu jätehuollon toimintakenttä Mikkelin kaupungin alueella toiminnan kehittämisen näkökulmasta.

2 TARKASTELTAVA ALUE

2.1 Alueen ominaisuudet – väestö, asukastiheys ja kiinteistömäärät

Väestömäärä 52 583 (2020)

Pinta-ala 3 229,57 km²

Vesistöä 681,11 km²

Rakennettuja kiinteistöjä noin 25 500 kpl (Huom. suurilla kiinteistöillä useampia rakennuspaikkoja) (11/2020)

Asuntokuntia 27 477 kpl (2020)

Taajama-aste 81 % (2019)

Haja-asutusalueella väkiluku lisääntyy etenkin kesäaikaan runsaan mökkiasutuksen myötä (alueella yli 10 000 vapaa-ajankiinteistöä).

2.2 Jätehuoltomääräysten velvoitteet

Jätelain mukaisesti kaikkien asuinkiinteistöjen, myös vapaa-ajan kiinteistöjen, tulee kuulua kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen ja järjestää kiinteistölle tarvittavat jäteasiat jätehuoltomääräysten mukaisesti. Kiinteistöjen ja muiden jätteen tuottajien on jätelain velvoittamana liityttävä kunnan jätehuoltojärjestelmään kunnan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan yhdyskuntajätteen osalta ja noudatettava asetettuja jätehuoltomääräyksiä. Liittymisvelvollisuus kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen koskee koko kunnan aluetta.

2.3 Jättemäärät

Kunnan järjestämisvastuulla olevat yhdyskuntajätteet toimitetaan kiinteistön haltijan järjestämästä keräyspaikasta kunnan määräämään vastaanotto- ja käsittelypaikkaan.

Seuraavassa on poimintoja Mikkelistä kerättyjen kotitalouksien Metsäsairila Oy:n vastaanottamista jätemääristä vuosilta 2019 ja 2020.

- Kotitalouksien sekajäte Mikkelissä 10 548 tonnia 2019, 10777 tonnia 2020
- Kotitalouksien biojäte Mikkelissä 2 473 tonnia 2019, 2320 tonnia 2020
- Kartonki 286 tonnia 2019, 289 tonnia 2020 (Metsäsairila Oy:n ekopisteiltä sekä lajittelu- ja kierrätyskeskukselta)
- Lasi 289 tonnia 2019, 331 tonnia 2020 (taajaman taloyhtiöistä sekä Metsäsairila Oy:n ekopisteiltä)
- Lasipakkaukset (Ringin pisteiltä tuottajien terminaaliin)
- Metallit 156 tonnia 2019, 153 tonnia 2020 (kotitalouksien metallit Mikkelin alueelta, keräyspisteeltä suoraan tuottajien järjestämään terminaaliin)

Paperien keräyksestä ja vastaanotosta huolehtivat paperintuottajat.

Muovijäte kuuluu tuottajavastuunalaiseen keräykseen. Lain mukaan muovipakkauksen tuottajalla tai maahantuojalla on vastuu muovijätteen keräämisestä ja jätehuollosta. Muovin keräyksestä Suomessa vastaa muovipakkausten voittoa tavoittelematon tuottajayhteisö Suomen Uusiomuovi Oy, joka on sopimuksessa Rinki Oy:n kanssa, joka puolestaan hoitaa muovin keräämisen pääasiallisesti. Mikkelissä kotitalouksien muovit voi kierrättää Rinki-ekokeräyspisteisiin (ns. vanhan 5-tien varrella) sekä muutamaan Metsäsairila Oy:n keräyspisteeseen (Mikkelin liitoskuntien alueella). Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella voi sopimuksen tehdä myös kuljetusyrityksen kanssa.

Uuden jätelakiesityksen mukaisesti kunnat ja pakkausten tuottajat järjestäisivät jatkossa asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksen yhteistoiminnassa. Lisäksi pakkausten tuottajilla olisi nykyiseen tapaan velvollisuus ylläpitää pakkausjätteille alueellisia vastaanottoaikoja. Vastaanottoaikojen vähimmäismäärästä säädetään erikseen asetuksella ja siinä otetaan huomioon lisääntyvä keräys kiinteistöiltä.

KUVA 2: Jätejakeiden lajittelu

Tulevaisuudessa uuden jätelain sekä -asetusten myötä tarkoituksena on esimerkiksi, että biojätteen pienmetallijätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys käynnistyisi kaikissa taajamien vähintään viiden huoneiston kiinteistöissä. Lisäksi biojätteen erilliskeräys laajenisi yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikille kiinteistöille. Uutena jätehuoltopalveluna alkaisi tekstiilijätteen alueellinen vastaanotto kunnan järjestämänä toimintana. Jätelain uudistuksen tavoitteena on myös tehostaa jätevirtojen seurantaa ja edistää jätealan digitalisaatiota. Toiminnanharjoittajien kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuuksiin tulee tiukennuksia.

2.4 Jäteastioiden tyhjennyshinnat

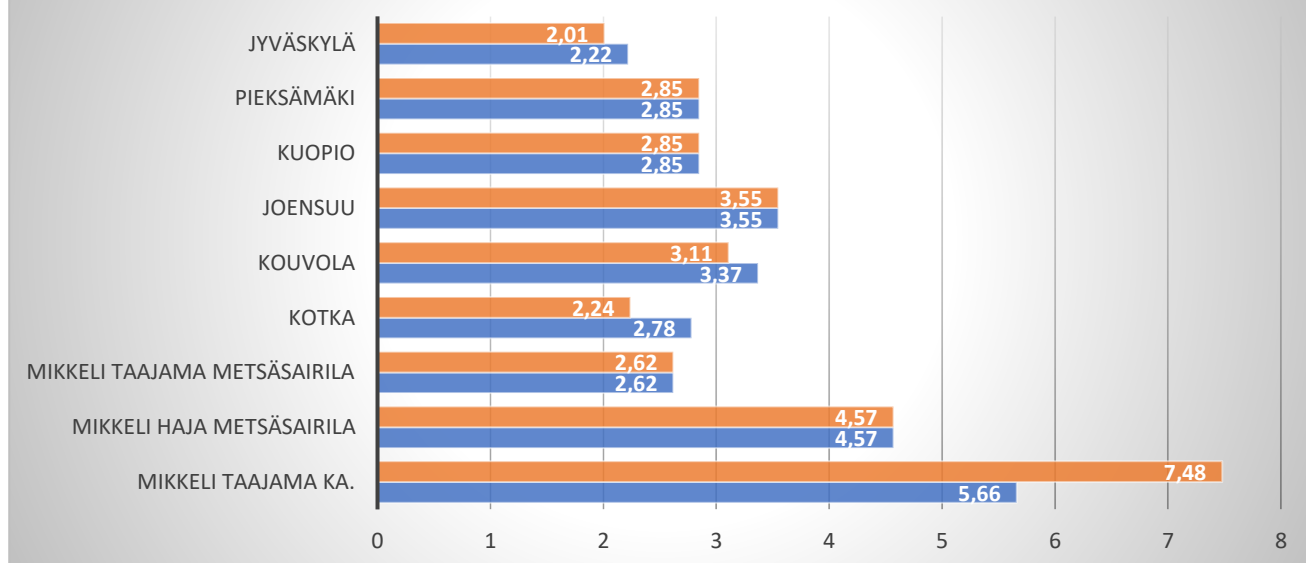
Jätteenkuljetus on järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena taajama-alueilla ja kunnan järjestämänä haja-asutusalueilla sekä Haukivuoren, Suomenniemen että Kirkonvarkauden alueella.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty sekajäteastioiden tyhjennyshintoja. Vuoden 2017-18 hinnat perustuvat Ramboll selvitykseen. Vuoden 2020 hintoja on selvitetty 11/2020. Mikkelin taajaman hinnat perustuvat otantaan jätehuoltoyritysten toteutuneesta laskutuksesta yksityishenkilöille ja taloyhtiöille. Tyhjennyshinta = tyhjennys + kuljetus (mutta ei sisällä jätteenkäsittelymaksua). Mikkelin taajama Metsäsairila = Metsäsairila Oy:n kilpailuttama hinta kaupunkikonsernille (sis. mm. Mikalo Oy:n asuinkohteet)

Sekajäteastian tyhjennyshinta (alv 24%), ei sis. Jätteenkäsittelymaksua

2020	Sekajäteastian (240 l) tyhjennyshinta (alv 24%)	Sekajäteastian (660 l) tyhjennyshinta (alv 24%)
Mikkeli taajama kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ka.	5,66	7,48
Mikkeli haja / kunnan järjestämä jätteenkuljetus Metsäsairila	4,57	4,57
Mikkeli taajama Metsäsairila	2,62	2,62
Kotka	2,78	2,24
Kouvola	3,37	3,11
Joensuu	3,55	3,55
Kuopio	2,85	2,85
Pieksämäki	2,85	2,85
Jyväskylä	2,22	2,01

Sekajäteastian tyhjennyshinta 2020

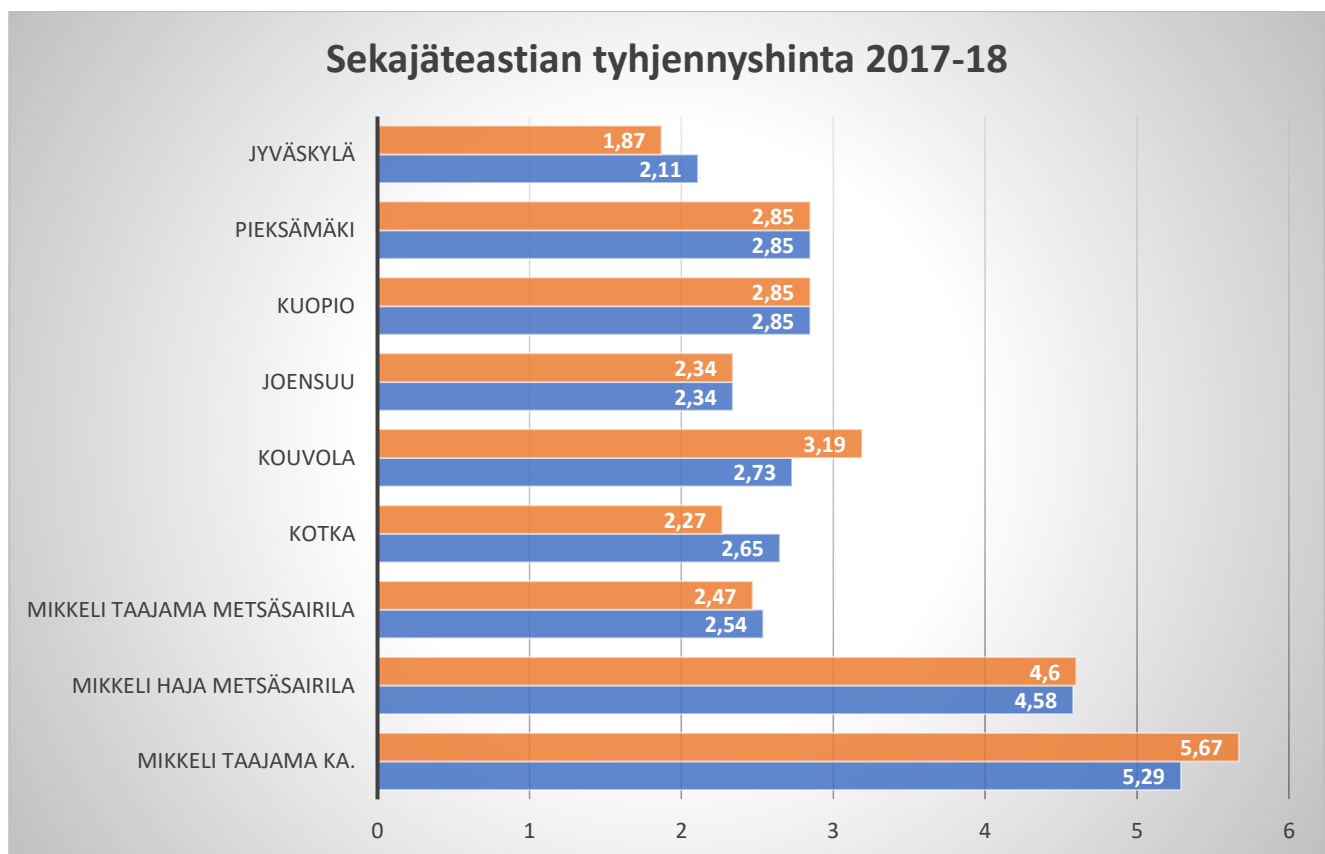
DIAGRAMMI 1: Hintavertailu 2020

Sekajäteastian tyhjennyshinta (alv 24%), ei sis. Jätteenkäsittelymaksua

2017-18	Sekajäteastian (240 l) tyhjennyshinta (alv 24%)	Sekajäteastian (660 l) tyhjennyshinta (alv 24%)
Mikkeli taajama kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ka.	5,29	5,67
Mikkeli haja / kunnan järjestämä jätteenkuljetus Metsäsairila	4,58	4,60
Mikkeli taajama Metsäsairila	2,54	2,47
Kotka	2,65	2,27
Kouvola	2,73	3,19
Joensuu	2,34	2,34
Kuopio	2,85	2,85
Pieksämäki	2,85	2,85
Jyväskylä	2,11	1,87

14

tyhjennyshinta = tyhjennys + kuljetus (mutta ei sisällä jätteenkäsittelymaksua)

DIAGRAMMI 2: Hintavertailu 2017-18

3 JÄTELAIN EDELLYTYSTEN TÄYTTYMISEN TARKASTELU

3.1 Alueella on tarjolla jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

15

Kuljetuspalveluiden kattavuus ja luotettavuus

Alueella toimii kaksi jätekuljetusyritystä, jotka tarjoavat tämän selvityksen mukaisia jätteenkuljetuspalveluja. Palveluiden luotettavuuden yhtenä mittarina voidaan pitää kuljetusyritysten hyväksymistä ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin, johon alueella toimivat jätteenkuljetusyritykset kuuluvat.

Yritys A tarjoaa jätehuoltokuljetuspalveluitaan yksityishenkilöille / kiinteistöille taajama-alueella. Yritys B voitti (2019 kilpailutettu, alk. 1.1.2020 5 vuotta) Mikkelin kaupungin omistamien kiinteistöjen jätteenkuljetuksen kilpailutuksen sekä kunnan järjestämien jätteenkuljetuksien kilpailutukset. Kaupungin kohteiden lisäksi yritys B tarjoaa kuljetuspalveluita myös yksityishenkilöille / kiinteistöille taajama-alueella. **Mikäli kiinteistö ei saa eri tarjouksia, ei järjestely täytä jätelain vaatimusta kuljetuspalveluiden tarjonnan kattavuudesta ja tasapuolisuudesta.**

Palvelun kohtuullisuus ja syrjimättömyys

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on kyse yksityisoikeudellisesta sopimuksesta, jossa kiinteistön haltija tekee valinnan eri yritysten ja hintavaihtoehtojen kesken. Sopimuksen tekeminen ei kuitenkaan ole vapaaehtoista, koska kiinteistön haltijan on jätelain mukaan järjestettävä jätteenkuljetus sopimalla siitä jätehuoltoyrityksen kanssa. Jätteenkuljetus voidaan rinnastaa välttämättömyyspalveluihin, jolloin on tärkeää taata palveluiden saatavuus kohtuullisesti ja tasapuolisesti.

Jättemaksun tasapuolisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai eri alueita ei aseteta perusteettomasti toisistaan poikkeavaan asemaan. Kohtuullisuuden vaatimusta voidaan arvioida esimerkiksi silloin, kun jollakin alueella on vain yksi jätteenkuljetuspalveluja tarjoava yritys ja jolla on siten hinnoittelussaan mahdollisuus käyttää määräävää markkina-asemaansa hyväkseen. Syrjimättömyysehdon toteutuminen kuljetuspalveluissa on epävarmaa, koska kiinteistön haltijoiden kuljetuspalveluista maksamien hintojen tasot riippuvat esimerkiksi kiinteistön sijainnista ja saavutettavuudesta sekä kilpailutilanteesta alueella.

Kunnan järjestämässä kuljetuksessa maksut ovat yhdenvertaisia ja samoin periaattein määräytyviä kaikille kiinteistöille. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on myös mahdollista ottaa taksohjaus käyttöön. Esimerkiksi sekajätteen tyhjennyshinnalla voitaisiin subventoida biojätteen keräystä tai lasin ja metallin lajitteluun voitaisiin kannustaa alhaisilla tyhjennyshinnoilla.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätelain vaatimus palvelun kohtuullisuudesta ja syrjimättömyydestä kohdistuisi jätehuoltoviranomaiseen ja jäteyhtiöön. Jätehuoltoviranomaisen tulisi huolehtia kiinteistön haltijoiden tasapuolisesta kohtelusta muun muassa jätetaksan määrittämisessä ja jäteyhtiön kuljetusten kilpailuttamiseen liittyvien tarjouspyyntöjen määrittelyissä. Urakkasopimusten kautta vaatimukset kohdistuisivat myös kunnan lukuun toimiviin jätteenkuljetusyrittäjiin. Vaatimus palvelun kohtuullisuudesta ja syrjimättömyydestä tarkoittaisi muun ohella sitä, että eri asiakkaita, asiakasryhmiä tai eri alueita ei saisi asettaa esimerkiksi palvelun hinnoittelussa perusteettomasti toisistaan poikkeavaan asemaan (YM, Jätelakiopas, 5/2015).

Hintavertailu

Jäteastian tyhjennyksestä muodostuva asiakaskohtainen kokonaishinta koostuu käsittely- ja tyhjennysosuuksista. Jätteiden vastaanottohinnat määritellään jätehuoltoviranomaisen hyväksymässä jätetaksassa. Tyhjennysosuuden kuljetusyrietykset määrittelevät itse. Kuljetusyrietykset määrittelevät itse myös mahdollisten lisämaksujen suuruuden ja perusteet.

Maksujen perintä ja maksuvaikkeudet

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa asiakkaan ja jätehuoltoyrityksen välillä on yksityisoikeudellinen sopimus, jolloin maksuista tehtävät muistutukset käsitellään yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuvana kiistana käräjäoikeudessa.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa maksuvaikkeuksiin joutuneen kiinteistön maksamattomat laskut voivat johtaa jätehuoltopalvelun lakkauttamiseen eikä kiinteistö saa tarvitsemiaan jätehuoltopalveluita. Viime kädessä kotitalouksien jätteenkuljetusten saatavuudesta vastaa kunta.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätemaksu on julkisoikeudellinen maksu ja sellaisenaan suoraan ulosottokelpoinen. Kiinteistöillä on aina oikeus tehdä jätelain mukaisesti jätemaksusta muistutus jätehuoltoviranomaiselle. Jätehuoltoviranomainen tekee asiasta päätöksen, josta on valitusoikeus edelleen hallinto-oikeuteen.

3.2 Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle

Jätehuollon yleinen toimivuus kunnassa – jätehuoltomääräysten noudattaminen

Jätehuollon toimivuutta voidaan arvioida muun muassa sen perusteella, miten kiinteistöt noudattavat jätehuoltomääräyksiä. Jätehuoltomääräyksiin on koottu jätelain keskeisimmät tavoitteet jätehuollon turvalliselle järjestämiselle terveyden ja ympäristön kannalta. Jätelainsäädännön perusteella kaikkien asuinkiinteistöjen on järjestettävä kiinteistölle jätteen keräys ja huolehdittava jätteen kuljettamisesta asianmukaiseen käsittelypaikkaan. **Kiinteistön kuulumisen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen on pakollista. Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltosopimuksen tekeminen on kiinteistön vastuulla. Kiinteistön jätehuoltopalvelujen katkeaminen tulee esille jätehuoltoviranomaiselle mahdollisesti kuukausien viiveellä.**

Jätehuoltoon kuulumattomat kiinteistöt ja jätehuoltomääräysten noudattamatta jättäminen heikentävät jätehuollon yleistä toimivuutta. Jätehuollon seuranta on jätehuoltoviranomaisen tehtävä kuljetusjärjestelmästä riippumatta. **Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätehuoltovelvoitteen laiminlyöneet kiinteistöt saadaan nopeammin esille, reaaliaikaisen jätteenkuljetusrekisterin ansiosta.**

Vaikutukset alueelliseen kehittämiseen

Jätehuollon kokonaisuus koostuu jätteen tyhjennyksestä (sis. keräys ja kuljetus) ja käsittelystä. Kuljetusjärjestelmän vaikutus alueelliseen kehittämiseen riippuu siitä, toimiiko alueella kunnallinen jäteyhtiö, jolle on siirretty jätteenkäsittelypalvelut vai kilpailuttaako kunta itse jätteenkuljetuksen ja käsittelyn. Kunnallisen jäteyhtiön jätehuollon kehittäminen on helpompaa ja tehokkaampaa. **Yhteneväinen kuljetusjärjestelmä tukisi Mikkelin kaupungin jätehuollon alueellista kehittämistä.** Käsittelymenetelmien ja

jätteiden käsittelykapasiteettien hoitaminen ja kehittäminen on helpompaa, kun tiedetään, mistä ja miten asukkaiden jätteet saapuvat käsittelyyn. Tyhjennys ja käsittely voidaan sovittaa paremmin yhteen kuljetusjärjestelmän yhtenäistämiseksi.

Kiinteistökohtaisessa järjestelmässä kuntalainen voi vaikuttaa palvelun laatuun joko reklamoimalla tai kilpailuttamalla palvelun. Tällöin reklamointi annetaan suoraan jätteenkuljetusyritykselle, eivätkä reklamaatiot välity jätehuoltoviranomaisen tietoon. Kunnan kilpailuttamassa kuljetusjärjestelmässä reklamaatiot kirjataan ja hoidetaan jäteyhtiössä. Reklamaatiot käsitellään jätehuoltoyhtiössä ja kirjataan järjestelmään, johon jätehuoltoviranomaisella on pääsy. Reklamaatiotiedot toimivat jätehuollon toiminnan kehittämisen työkaluna ja kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ne ovat helposti käytettävissä.

Yhtenä laatukriteerinä jätelaissa on mainittu, että jäte on kuljetettava kunnan määräämään käsittely- ja vastaanottoaikaan molemmissa kuljetusjärjestelmissä. Kunnan oikeus määrätä jätteen vastaanottoaika on perusteltua, jotta kunnallinen jäteyhtiö osaa mitoittaa tarvittavan käsittelykapasiteetin mahdollisimman tarkasti tarvetta vastaavaksi ja voi muutoinkin huolehtia asianmukaisesti velvollisuudekseen säädetyn jätehuoltotehtävän hoitamisesta (YM, Jätelakiopas, 5/2015).

Laajuudeltaan ja laadultaan vähintään nykyisten kiinteistökohtaisten jätehuoltopalvelujen turvaaminen haja-asutusalueille yhtä aikaa aluekeräyspisteiden kanssa edellyttää, että näillä alueilla on kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Keräyksen suunnittelu aluekohtaisesti voidaan suunnitella tehokkaasti kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.

Vaikutukset ympäristöön

Jätteenkuljetuksen aiheuttamat vaikutukset ympäristöön ovat lähinnä liikenteen aiheuttamaa: raskas liikenne, melu, pakokaasut sekä liikenneturvallisuus. **Alueilla, joissa toimii useampi kuljetusyritys, voi useampi jäteauto tyhjentää eri päivinä eri asiakkaiden astioita. Eri toimijoiden kuljetusreititys samoilla alueilla ei ole ympäristön, liikenneturvallisuuden tai asukkaiden viihtyisyyden kannalta järkevää eikä siten täytä jätelain vaatimusta ympäristöä säästävästä järjestelmästä.**

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa tyhjennysreittien optimointi tehdään jokaisen alueella toimivan jätehuoltoyrityksen asiakasjoukon perusteella. Vaikka reittien optimointi on nykypäivää ja sellaisenaan tehokasta, eri toimijoiden päällekkäisyys syö optimoinnin tehoa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa reittioptimoinnit tehdään kuljetusalueen koko asiakasjoukon kesken, ilman päällekkäisyyttä.

Motivan teettämän suuntaa-antavan laskeman mukaan polttoainetta kuluu keskitetysti kilpailutetussa kuljetusjärjestelmässä noin 14 % vähemmän kuin kiinteistön haltijan järjestämässä. Ramboll Oy:n tekemässä jätteenkuljetusjärjestelmävertailussa puolestaan todettiin, että ajettujen kilometrien määrä vähenee siirryttäessä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. **Arvioitaessa jätteenkuljetusten vaikutuksia ympäristöön voidaan näiden tutkimusten perusteella todeta kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen olevan ekologisesti kestävämpi vaihtoehto.**

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jäteautojen hiilidioksidipäästöjen määrä on järjestelmän takia suurempi kuin kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa niillä alueilla, joissa toimii enemmän kuin yksi kuljetusyritys. Liikenne- ja viestintäministeriön valtakunnallisen jätelogistiikkaselvityksen mukaan suurimpina esteinä energiatehokkuuden parantamiselle jätteenkuljetuksissa nähtiin kuljetuskaluston

ikä, koko ja hidas uusiutuminen, pitkät välimatkat ja kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Tutkimuksen mukaan kunnan järjestämä jätteenkuljetus on energia- ja kustannustehokkaampi kuin kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kunnan järjestämän kuljetuksen kilpailutuksessa myös autojen Euro-päästöluokitus on mahdollista laittaa laatupistekriteeriksi. Kilpailutuksen laatupistekriteeriksi voidaan myös asettaa esim. fossiilittomien polttoaineiden käyttö kuljetuksissa.

Energiatehokkuusdirektiivi EED tuli voimaan 4.12.2012. Direktiivinmukainen EU:n energiansäästötaavoite oli vuoteen 2020 20 %. Tämän lisäksi energiapalveludirektiivi 2006/32/EY edellytti 9 % energiakäytön tehostamista jätteenkuljetuksista vuodesta 2008 vuoteen 2016. Valtakunnallisen jätelogistiikkaselvityksen mukaan on mahdollista, että jätelogistiikan energiatehokkuutta voidaan parantaa lisäämällä eri toimijoiden välistä yhteistoimintaa, edistämällä vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä, kehittämällä ajoneuvoteknologiaa, jätekuljetusjärjestelmiä sekä keräyslogistiikkaa.

3.3 Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Jätehuollon järjestäminen on kiinteistön velvollisuus, joka pohjautuu kuitenkin kiinteistön halukkuuteen tehdä sopimus jätteenkuljetusyrityksen kanssa. Kiinteistönhaltijan on oltava jätehuollon järjestämisessä itse aloitteellinen, tehtävä tarvittavat kuljetussopimukset kuljettajien kanssa ja myös varmistettava, että palveluntarjoaja on ELY-keskukseen asianmukaisesti rekisteröitynyt ammattimainen jätteenkuljetusyritys. Kuntalaiset voivat joutua eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, kuinka hyvin he osaavat ja kykenevät todellisuudessa hyödyntämään oikeuttaan ja alueen kilpailutusolosuhteita.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistön haltija asioi jätehuoltojärjestelyjä koskevissa asioissa suoraan kunnallisen jäteyhtiön asiakaspalvelun kanssa, pois lukien viranomaispäätöksen vaatimat asiat. Kiinteistönhaltijan järjestelmässä kiinteistön haltija ottaa yhteyttä joko kuljetusyrittäjään, kunnalliseen jäteyhtiöön tai jätehuoltoviranomaiseen riippuen jätehuoltoa koskevasta asiasta. Vastuiden jakaminen usean tahon kesken aiheuttaa sekaannusta asiakkaan näkökulmasta.

Vaikutukset yritysten asemaan

Päätöksen vaikutukset kunnassa toimiville jätteenkuljetusyrityksille riippuvat siitä, toimiiko yritys valtakunnallisesti vai paikallisesti ja millaisia muita palveluita yritys tarjoaa.

Mikäli koko seutukunnalla olisi kunnan järjestämä kuljetus, kilpailutettavia alueita tulisi alkuun alustavan arvion mukaisesti noin kahden vuoden tarkastelujaksolle tarjottavaksi. Kilpailutuksella pyritään yleisesti noin viiden vuoden urakkasopimukseen, jolloin kalustoinvestoinnit olisivat yrityksille taloudellisesti mahdollisimman riskittömiä. Näin pienilläkin yrityksillä on mahdollisuus laajentaa toimintaansa myös uusille alueille ja siten kasvattaa liiketoimintaansa.

Jätelain mukaan sekä kunnan että kuntien omistaman yhtiön palveluhankinnoissa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia, jossa säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta.

Kuljetusyrittäjien tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätteenkuljetuspalveluiden tuottamiseen varmistetaan jätelain säännöksillä (36 ja 43§) (KHO 2016:20).

Keskitetystä kilpailuttamisesta johtuvien yritysvaikutusten merkitys korostaa kuntien vastuuta jätekuljetusmarkkinoiden suunnittelijana. Kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus vahvistaa markkinoilla jo olevia kuljetusyrittäjiä ja harvoin antaa mahdollisuuden uusien yritysten tulon alueelle.

Kuljetusjärjestelmän muutos yritysten työllistämisedellytyksiin ovat pieniä, sillä jätehuoltopalvelujen volyymi ei muuttuisi, mutta muutoksia voisi tapahtua yritysten välillä. VATT:n (Valtion taloudellinen tutkimuskeskus) selvityksen mukaan siirtyminen kunnan järjestämään kuljetukseen lisäisi kuljetusyrittäjien välistä kilpailua ja mahdollisesti vähentäisi alalla toimivien yritysten määrää. Kunnan kilpailutuksen ei ole aiemmin arvioitu suosivan suuria yrityksiä pienten kustannuksella eikä myöskään johtavan saalistushinnoitteluun.

Biojätteen erilliskeräystä on tehostettava, sillä vuonna 2020 Metsäsairilassa tehdyn tarkastelun tuloksena sekajätteen joukossa on biojätettä 35 %. Erilliskerätty biojäte voidaan hyödyntää paikallisesti biojalostamossa biopolttoaineen ja maanparannusaineiden raaka-aineena. **Biojätteen erilliskeräminen myös työllistäisi arvioiden mukaan paikallisesti enemmän, koska paikallisen biojalostuksen myötä syntyvät lopputuotteet hyödynnettäisiin alueellisesti (kuljetus biojalostamolle ja biojalostamolta esim. pellolle).** Tällä hetkellä sekajätteen joukossa oleva biojäte kuljetetaan Metsäsairila Oy:n lajittelu- ja kierrätyskeskukselta polttoon Mikkelin talousalueen ulkopuolelle.

Yritysten toimintaedellytysten osalta nykyinen kiinteistönhaltijan järjestämä kuljetus varmistaa vanhojen yrittäjien asemaa ja on yrityksille hyväksi erityisesti alueilla, joilla kilpailua ei todellisesti esiinny. Uusien yritysten tulo markkinoille tai yritystoiminnan tehostaminen ja todellisen kilpailun aikaansaaminen on vaikeaa, koska yksittäisten asiakkaiden saanti ei riitä kannattavaan liiketoimintaan. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus ja esimerkiksi jaksotettu alueittain toteutettava kilpailutus hajottaa epätäydellistä kilpailua luoden mahdollisuuksia uuden yritystoiminnan syntymiseen/yritystoiminnan kehittämiseen. Lisäksi kuntalaisille voidaan tarjota luotettavaa ja syrjimätöntä palvelua jätteidenkeräyksen osalta.

Kaksoisjärjestelmästä luopuminen vaikuttaisi yritysten toimintaan, jolloin niiden rooli yksityistalouksien suuntaan muuttuisi jätehuoltopalvelujen tarjoajasta ja suorasta asiakastyöstä kuntien suunnitteleminen kuljetusten toteuttajiksi. Jätekuljetusyrittäjien yrityksille tuottamien palvelujen tarjoaminen olisi mahdollista jatkaa ennallaan ja yrityksillä olisi mahdollisuus keskittyä ydinliiketoimintaan eli jätteiden kuljettamiseen.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Jätehuoltoviranomaisen tehtävänä on seurata kiinteistöjen jätehuoltojärjestelyiden asianmukaisuutta molemmissa kuljetusjärjestelmissä. Kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa seuranta on jälkikäteistä. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteenkuljetuksen seuranta on ajantasaisempaa. Kunnan järjestämässä kuljetuksessa kiinteistöjen kuulumisen jätehuoltojärjestelmään ja jätteen päätyminen viranomaisen osoittamaan paikkaan voidaan varmistaa tehokkaammin sekä nopeammin. Valvontaviranomaisen rooli on kuitenkin sama kummassakin kuljetusjärjestelmässä, joten kuljetusjärjestelmä ei vaikuta oleellisesti valvojan viranomaisen työmäärään. **Kaksoisjärjestelmästä poistuminen vaikuttaisi kokonaisuuden kehittämisen kannalta positiivisesti viranomaisten toimintaan sekä vähentäisi erillisiä työvaiheita, joita erilaiset kuljetusjärjestelmät edellyttävät.**

4 VAIKUTUSARVIOINTI

Työllisyysvaikutus

Kunnan järjestämän kilpailutuksen piirissä oltaessa keräilyn ja kuljetuksen toteuttavat kilpailun voittaneet jätteenkuljetusyrittäjät. Palveluntarjoaja voi olla toiminta-alueella jo nykyisin toimiva yrittäjä tai ulkopuolelta tuleva uusi yritys. Arvioitaessa tulevia erilliskeräysvaihtoehtojen työllisyysvaikutuksia jätteenkeräyksessä ja -käsittelyssä, voidaan ennustaa, että sekajätteen keräyksessä ja käsittelyssä työvoiman tarve vähenee, ja pakkaus- ja biojätteiden keräyksessä sekä käsittelyssä työvoiman tarve lisääntyy. Tämä johtuu erityisesti suuremmasta erilliskeräyksen tarpeesta ja syntyvän sekajätteen määrän ennakoidusta vähenemisestä. Erilliskeräyksen laajentaminen todennäköisesti lisää myös hallinnoinnissa, logistiikan suunnittelussa ja asiakaspalvelussa tarvittavia henkilöresursseja.

Yritysten elinkelpoisuus

Yritysten näkemyksen mukaan kuljetusjärjestelmän muutos yleisesti kunnan järjestämään kilpailutettuun malliin tulee merkittävästi heikentämään yritysten elinkelpoisuutta. Sikäli kun alueet kilpailutetaan pienempinä kokonaisuuksina, niin myös pienten yritysten toimintaedellytykset säilyvät kunnan alueella. Kunnan järjestämä jätteenkuljetus turvaisi sopimusperusteista järjestelmää paremmin pienyritysten toimintaedellytykset etenkin, jos kuljetukset kilpailutetaan riittävän pieninä alueina. Kuljetukset eivät lopu, vaan jokin yritys hoitaa ne jatkossakin. On myös mahdollista, että jätteenkuljetus kuljetusurakkana kiinnostaa laajasti ja useampia toimijoita, kun kuljetusyrittäjällä on mahdollisuus tehdä sopimus vain jätteenkuljetuksesta kunnan kanssa (yritykseltä ei edellytetä esim. asiakashankintaa, asiakaskohtaista laajaa laskutusta, asiakasrekisterin ylläpitoa jne.) Näin voidaan parantaa mm. pienten toimijoiden mahdollisuuksia jätteenkuljetusalalla. Lisäksi tarjouspyyntövaiheessa määritellyt riittävän pitkät sopimuskaudet mahdollistavat mm. kalustoinvestoinnit.

Keskimääräinen vuorokausiliikenne ja jätekuljetukset

Kuljetusjärjestelmän muutoksella päällekkäisten ajojen poistuminen vähentää liikennemäärää erityisesti raskaankaluston osalta (Ramboll-selvitys).

Kuljetussuoritteet ja liikenneturvallisuus

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa liikennesuoritteiden pienenemisen kautta on saavutettavissa laskennallinen vähenemä liikenneonnettomuuksissa. Liikenneonnettomuuksien määrään vaikuttaa tilastollisen ajomäärän lisäksi mm. reittien aikataulujen tiukkuus.

Melu

Ihmiskorva ei pysty havaitsemaan kuljetusjärjestelmien välistä melutason muutosta. Kummassakaan järjestelmässä melutason ohjearvot eivät ylity yksin jätteenkuljetusten takia. Maksimimelutasoon järjestelmä ei vaikuta, koska tyhjennysten lukumäärä ei muutu. Yleisesti hyväksytyt kriteerit toiminnan aiheuttaman melun sallittavuudessa sallivat molemmat kuljetusjärjestelmät.

Päästöt ilmaan

Jätteenkuljetuksen päästöt vähenevät kunnan järjestämässä kuljetusjärjestelmässä suoraan liikennemäärän muutoksen suhteessa. Kunnan järjestämässä kilpailutuksessa voidaan myös määritellä keräysajoneuvojen ympäristöedellytyksiä mm. fossiilittomien polttoaineiden käyttöä.

Palvelujen hinta

Hinnoiteltava palvelu muodostuu keräilyvälineistä, keräilystä ja kuljetuksesta ja hyödyntämisestä sekä käsittelystä. Yksittäisten asiakkaiden hinnat muuttuvat myös sen myötä, että kuntalaisille määrättävät jätehuoltomaksut ovat kunnan järjestelmässä kaikille yhtä suuret. Nykyisin hinnat ovat asiakkaiden itsensä kilpailuttamia hintoja kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueella. Kuljetusjärjestelmän muutos merkitsisi julkisoikeudellista maksua, joka vastaa tarjottavaa palvelua kuluineen, investointeineen ja kohtuullisine tuottoineen. Sekajätteen määrä tavoitteellisesti vähenee ja laatu muuttuu, kun mm. biojätteen syntypaikkalajittelua voidaan kehittää kunnan tavoitteiden mukaisesti.

Palvelun laatu

Molempien kuljetusjärjestelmien palveluissa on sekä hyviä että huonoja puolia. Kuntalainen voi vaikuttaa palvelun laatuun joko reklamoimalla tai kilpailuttamalla. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kilpailutus onnistuu vain määräajoin kunnan kautta, jolloin urakoitsijan palvelun laatu voidaan ottaa huomioon korkeintaan osana hankintalaissa säädettyä kokonaistaloudellista edullisuutta (esim. laatupisteytys osana kilpailutusta). Välittömään kunnalliseen palveluun voidaan vaikuttaa vain reklamoimalla. Toisaalta sopimusperusteinen kilpailutuskaan ei paranna palvelua, jos kilpailutuksen taustalla on vain hinta. Tarjoukset ja sopimukset eivät sisällä mitään lupauksia muusta kuin tyhjennyspalvelusta. Kunnan järjestämässä alueellisessa kilpailutuksessa voidaan vaatia parempaa laatua esim. ympäristön / asiakkaan kannalta eri tavalla ja mittakaavassa kuin yksityinen henkilö voi asiaan vaikuttaa.

Yleisesti on arvioitu, että kunnan järjestämässä järjestelmässä kuljetukset tehostuvat. Kunnan järjestämään järjestelmään jätteen tuottajan valinnanvapaus jätteenkuljetusryttäjän suhteen poistuu. Kunnan järjestämän palvelun etuna voidaan pitää yhdenmukaista kohtelua kuntalaisille hinnoittelussa, laskutuksessa ja jätehuoltoon liittyvässä neuvonnassa. Asiakas saa kaikki tarvitsemansa jätehuoltopalvelut keskitetysti yhdestä paikasta.

Vaikutukset jätehuoltoon

Kunnan on huolehdittava sille kuuluvan jätteen keräyksestä parhaalla mahdollisella tavalla. Kokonaisuuden hallinta tehostuu, kun käytössä olisi vain yksi jätteenkuljetusjärjestelmä.

Jätelain muutos

Jätelain muutos on edelleen poliittisessa käsittelyssä (8.6.2021). Lakiehdotus on jätetty eduskunnalle keväällä 2021. Tavoitteena on, että jätelaki tulisi voimaan kesällä 2021. Kuljetusjärjestelmän osalta on esitykseen kirjattu kaksoisjärjestelmän lakkauttaminen (muiden kuin sekajätteen osalta). Tämä tarkoittaa, että valtakunnallisesti siirrytään yleisesti kunnan järjestämään jätehuoltoon sekä keskitettyyn kilpailutukseen. Alueellisesti siirryttäessä kunnan järjestämän jätehuollon piiriin kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus lakkaisi kokonaisuudessaan.

Jätteiden jatkokäsittely

Kuljetusjärjestelmän muutos ei vaikuta jätteiden jatkokäsittelyn järjestämiseen lajittelu- ja kierrätyskeskuksella. Jätejakeiden ennustettavuus kuitenkin paranee ja aikataulutuksen saapumisen osalta on ennakoitavissa nykyistä paremmin.

Pakkausjätteet

Kuljetusjärjestelmän muutoksella ja siihen liittyvällä sopimuksenteko-oikeudella saattaisi olla vaikutuksia siihen, kuinka järjestetyn jätteenkuljetuksen piiriin kuuluvat pakkausjätteet hyödynnetään.

Kuljetusjärjestelmän muutos ei sinänsä vaikuta tehtävän suorittamisen lain vaatimalla tavalla, mutta kunnan järjestämässä jätehuollossa tällaiset sopimukset pystytään hoitamaan keskitetympin, vaikka rekisteröityjä pakkausjätteiden tuottajia on useampia. Lainsäädännössä edellytetään kunnan edistävän tuottajavastuun noudattamista kuljetusjärjestelmästä riippumatta. Pakkausten tuottajat kuitenkin vastaavat hyödyntämistavoitteiden saavuttamisesta.

Biojätteen keräys

Sekajätteeseen menevän biohajoavan jätteen määrää on vähennettävä radikaalisti EU direktiivimääräysten mukaisesti. Kuljetusjärjestelmän muutos mahdollistaa nykyistä tehokkaamman biojätteen erilliskeräyksen ja uusien keräysvaihtoehtojen tarjoamisen kiinteistöille Mikkelin kaupungin alueella.

Uusiutuva energia ja jätteiden energiahyödyntäminen sekä puhtaiden ajoneuvojen direktiivi

Uusiutuvan energian käyttöä ja jätteiden energiahyödyntämistä on mahdollista lisätä. EU:n puhtaiden ajoneuvojen direktiivi määrittää reunaehdot käyttäville ajoneuvoille ja päästöjen vähentämiselle.

5 YHTEENVETO

Mikkelissä on käytössä kaksoisjärjestelmä jätteenkuljetuksessa. Jätteenkuljetus on järjestetty kiinteistön haltijan järjestämänä kuljetuksena taajama-alueilla ja kunnan järjestämänä haja-asutusalueilla sekä Haukivuoren, Suomenniemen että Kirkonvarkauden alueella. Uusi jätelaki ennakoii kunnan vastuulle siirtyvän kaikkien jätejakeiden jätehuollon pl. sekajätteet kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla.

Jätelain 37 §:n mukaan jätehuoltoviranomainen voi päättää, että kiinteistöittäinen jätteenkuljetus järjestetään kunnassa tai sen osassa siten, että kiinteistön haltija sopii siitä jätteenkuljetusyrityksen kanssa. Kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen voi ottaa käyttöön vain, jos kaikki jätelain 37.1 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Jätehuoltoviranomaisen on kuljetusjärjestelmäpäätöksen tehtyään säännöllisesti seurattava ja valvottava jätelain mukaisten edellytysten täyttymistä ja tarvittaessa muutettava päätöstä, jos lain mukaiset edellytykset eivät täyty.

Mikkelissä on kiinteistöjä, joissa kiinteistön haltija ei ole järjestänyt jätehuoltoa. Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätehuollossa ko. tilanteet tulevat viranomaisen tietoon viiveellä. Jätehuoltoviranomaisen on huolehdittava, että kaikilla sen vastuulle kuuluvilla kiinteistöillä on käytössä kiinteistöittäinen jätteenkuljetus. Kaikkien asuinkiinteistöjen myös vapaa-ajan kiinteistöjen, tulee kuulua kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen jätehuoltomääräysten mukaisesti. Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus edellyttää kuitenkin kiinteistöiltä omaa halukkuutta kilpailuttaa ja sopia jätteenkuljetuksista yrittäjän kanssa. Nykyinen kaksoisjärjestelmä ei edistä Mikkelin kaupungin jätehuollon kehittämistä ja toimivuutta perustuessa yksityisten yritysten toimintaan kaupungin oman toiminnan lisäksi.

Kuntien omistama jäteyhtiö on perustettu hoitamaan kunnille kuuluvat jätehuollon palvelutehtävät ja yhtiön keskeisimmäksi tehtäväksi on annettu myös jätehuollon kehittäminen. Jätehuollon kokonaisuus koostuu jätteen tyhjennyksestä (=keräys + kuljetus) ja käsittelystä. Malli, jossa kuntien omistama yhtiö vastaa yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä, on eri tutkimuksissa todettu kiistattomasti tehokkaimmaksi, tasapuolisimmaksi, edullisimmaksi ja ympäristön kannalta järkevimmäksi tavaksi hoitaa jätehuolto

kokonaisuudessaan. Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kilpailutuksessa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia, jossa säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta. Tarjouspyynnön arviointiperusteita määrittäessä sitoudutaan kunnan jätehuoltomääräysten toteuttamiseen ja muuhun kunnan antamaan ohjaukseen. Jätteenkuljetuspalvelujen hankinnassa tähän voidaan vaikuttaa määrittelemällä kilpailutettavat urakka-alueet ja sopimusajat sellaisiksi ja toteuttamalla kilpailutukset eriaikaisina siten, että tämä mahdollistaa investoinnit keräyskalustoon ja liiketoiminnan pitkäjänteisen suunnittelun. Jättämällä asiakaspalvelun ja asiakasrekisterin ylläpidon kuljetusurakan ulkopuolelle jätelaitoksen itsensä hoidettavaksi, voidaan parantaa pienten toimijoiden mahdollisuuksia tarjouskilpailussa.

Jätehuollon kaksoisjärjestelmä lisää viranomaisen työmäärää jätehuoltovelvoitteiden seurannassa. Jätehuoltoviranomaisen näkökulmasta jätehuollon seuranta on yksinkertaisempaa ja ajantasaisempaa kunnallisessa järjestelmässä, kun viranomainen voi reagoida mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin viiveettä.

Mikäli Mikkelin kaupungin kaupunkiympäristölautakunta (jätehuoltoviranomainen) tekee päätöksen jätehuollon kaksoisjärjestelmästä poistumisesta ja siirtymisestä Mikkelin alueella kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen kokonaisuudessaan, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisesta riittävällä siirtymäajalla. Siirtymäajan on otettava huomioon alueen jätteenkuljetusyrittäjien mahdollisuudet sopeuttaa toimintansa muutokseen. **Sopiva siirtymäajan pituus on tavallisesti 2-3 vuotta (YM, Jätelakiopas, 5/2015). Huomioitava on myös tulevan jätelain asettamat siirtymäajat.** Päätöksentekijöiden tehtävänä on arvottaa eri vaikutuksia ja tehdä johtopäätöksiä kuljetusjärjestelmän valinnassa.

Eri jätelajien erilliskeräys kiinteistöiltä tulee lähivuosien aikana lisääntymään. Onnistuminen edellyttää jätehuollon kokonaisuuden entistä parempaa hallintaa. Jätehuoltoa tehdään ympäristönsuojelullisista syistä kuntalaisia varten, ei yksityistä voitontavoittelua tukien. Jätehuoltoa ei tehdä jätekuljetusyriyksille ja niiden ehdoilla vaan jätekuljetusten tulee tukea kaupungin jätehuoltoa ja sen kehittämistä. Jätehuollon operatiivinen kokonaisuus on saatava optimoitua ja synkronoitua tehokkaaksi ja mahdollisimman edulliseksi kuntalaisille. Tämä tarkoittaa myös kattavaa jätekuljetusten järjestämisen hallintaa. **Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jätteitä voivat kuljettaa vain kunnan lukuun toimivat kilpailutuksen voittaneet yritykset ja siirtymä kunnan järjestelmään ei heikentäisi yleisesti yritysten toimintaedellytyksiä kuljetuspalvelujen järjestäjänä.**

Kuljetusjärjestelmämuutos helpottaisi yhdyskuntajätehuollon (kiinteiden jätteiden) kierrätystavoitteiden saavuttamista. Kunnan kilpailuttamassa kuljetuksessa käytössä kaikki **tarvittavat** ohjaukeinat, kuten esim. lajitteluun kannustava jätetaksa → kannustava asiakkaan astiatyhjennysmaksu, tuottajien maksaman korvauksen päätyminen kuntalaisten hyväksi taksan kautta, uusien keräysmenetelmien, kuten yhteis-, monilokero- ja korttelikeräyksen laaja ja systemaattinen kehittäminen, jätteenkuljetusten logistiikan kokonaisvaltainen suunnittelu (päästöjen minimointi, CVD:n eli puhtaiden ajoneuvojen direktiivin huomioon ottaminen, turvallisuus, melu). Esityksessä uudeksi jätelaiksi 78 § on kirjattu, että jätemaksun on vastattava kunnan tarjoamaa palvelutasoa ja kannustettava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen sekä etusijajärjestyksen mukaiseen jätehuoltoon. **Kannustava astiatyhjennyshintaan pohjautuva taksa on mahdollista vain kunnan järjestämässä kuljetuksessa.**

Kunnalle keskitetty jätteiden kuljetus mahdollistaa sen, että kunta voi jatkossa suunnitella jätteenkuljetuksen kiinteistöiltä kokonaisuutena ja hyödyntää siinä kattavasti erilaisia keräysmenetelmiä. Tämä hillitsisi jätteiden

erilliskeräyksen ja kuljetuksen lisääntymisestä aiheutuvia kustannuksia ja vähentäisi siitä aiheutuvia päästöjä ja häiriötä verrattuna tilanteeseen, jossa kuljetuksia hoitaa samalla alueella rinnan monta eri toimijaa.

Mikkelin kaupungin asukkaiden kannalta on merkityksellistä, että kaikki palvelut jätehuoltoon liittyen olisivat saatavissa yhdestä paikasta. Tulevan jätelain muutokset vaikuttavat merkittävästi palveluiden toteutukseen kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla; tällä saattaa olla myös kustannusvaikutuksia.

Kiinteistöliiton Indeksitalo-selvityksen mukaan kuntakohtaiset kiinteistökustannukset ovat nousseet viime vuonna keskimäärin edellisvuotta maltillisemmin. Jätekuustannukset ovat kuitenkin nousseet vertailtavista kustannuksista eniten edelliseen vuoteen verrattuna, keskimäärin noin 3 prosenttia. Mikkelissä jätehuolto kustantaa selvityksen mukaan 0,24 € / m² /kk, valtakunnallisen keskiarvon ollessa 0,18 € / m² /kk.

Tulevan jätelain sisältö määrittelee valtakunnallisesti jätehuollon toimintatapaa ja siirtää kunnan vastuulle kaikkien jätejakeiden (pl. sekajätteet kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen alueella) jätteenkuljetuksen. Uusi jätelaki on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä. Lausunnonantajana toimivat valiokunnat eli talousvaliokunta (TaV), hallintovaliokunta (HaV) ja perustuslakivaliokunta (PeV) ovat antaneet lausunnon vastuuvaliokunnalle, joka on ympäristövaliokunta (YmV). Kokonaisuudessaan uuden jätelain hallituksen esitystä ei katsottu perustuslain kannalta ongelmalliseksi eikä muutoksia edellytetty. Ympäristövaliokunta on käynyt 9.6.2021 valmistavan keskustelun, joka tarkoittaa, että mietinnön päälinjat on hyväksytty ja varsinaisen mietinnön kirjoittaminen on alkanut. Aiemmin ilmaistu aikataulu ”mietintö juhannukseen mennessä” ja voimaantulo 1.7.2021 näyttää realistiselta PeVin lausunnon oltua myönteinen. On ennakoitu, että kohdat, joita tarkastellaan ovat enemmän jätelakia selkeyttäviä kuin merkittäviä muutoksia mukanaan tuomia. Hallituksen esitykseen sisältyy yhteensä 34 säännösehdotusta, jolla valtioneuvosto valtuutetaan antamaan asetuksella tarkempia lakia täydentäviä säännöksiä. Asetusehdotukset tulevat erikseen lausuntokierrokselle jätelain hyväksymisen jälkeen.

Mikkelin kaupungin alueella esitetään poistuttavan jätehuollon kaksoisjärjestelmästä ja siirryttävän kunnan järjestämään jätehuoltoon kokonaisuudessaan. Asiaan liittyvä hallintolain sekä jätelain mukainen kuuleminen (min. 30 päivää) aloitetaan kesällä 2021 ja asia viedään päätöksentekoon loppuvuonna 2021. Taustamuistio ja siihen liittyvät asiakirjat julkaistaan, kun kuuleminen ja osallistaminen alkaa Mikkelin kaupungin käytäntöjen mukaisesti. Jätehuoltoviranomainen avaa sähköposti -palautekanavan sekä sähköisen mahdollisuuden asiassa kuulemiseen. Palautteet kerätään ja niistä laaditaan eritelty raportti päätöksen tekoa varten kaupunkiympäristölautakunnalle. Uuteen jätelain hallituksen esitykseen on kirjattu ehdotuksena 37 § että siirryttäessä sekajätteen osalta kunnan kuljetukseen siirtymäaika on vähintään 3 vuotta. Biojätteen osalta siirtymän tulee tapahtua 2-3 vuoden kuluessa lain voimaantulosta ja pakkausjätteiden osalta 1.7.2023 mennessä.

Nina Hurri
jäteasiaintarkastaja

Rakennusvalvonta
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue
Mikkelin kaupunki
gsm +358 40 129 4807 / vaihde +358 15 1941
Maaherrankatu 9-11, 50100 MIKKELI
nina.hurri@mikkeli.fi
jatehuoltoviranomainen@mikkeli.fi

LIITE 1: Kuljetusjärjestelmän muutos selvitettävät yksityiskohdat ennen päätöksentekoa

a. Tiedot tilanteesta (*Edellytys: Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan*).

1. Kiinteistöt, joilta syntyy jätettä: Kiinteistöjen määrä ja syntyvän jätteen määrä. Järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittyneiden kiinteistöjen määrä.

Rakennettuja kiinteistöjä Mikkelin alueella on 25399 kpl. Lukumäärässä on kaikki kiinteistöt, joilta löytyy jokin luvanvarainen rakennus. Yleisesti suurin osa Mikkelin alueen kiinteistöistä kuuluu järjestetyn jätehuollon piiriin tai on hakenut jätehuoltoviranomaiselta luvan jäädä järjestetyn jätteenkuljetuksen ulkopuolelle. Perusmaksun käyttöönoton myötä (2020) on jätehuoltoon kuulumattomia kiinteistöjä liitetty aluekeräyspisteiden asiakkaiksi Mikkelin jätehuoltomääräysten mukaisesti. Kiinteistönhaltijan järjestämän jätehuollon alueella kiinteistön liittymättömyys järjestetyn jätehuollon piiriin nousee esille kuukausienkin viiveellä.

Metsäsairilan järjestämän jätehuollon alueella on kiinteistöt liittyneet jätehuoltoon seuraavasti:

- Aluekeräyspiste asiakkaat vakituiset asunnot noin 3 000 kpl
- Aluekeräyspiste asiakkaat vapaa-ajan asunnot noin 8 200 kpl
- Kiinteistökohtainen jäteasia (vakituiset ja vapaa-aika) noin 1 600 kpl
- Jätekipat noin 3 100 kpl

2. Kunnan käsittelyjärjestelmään kuuluvien vastaanottoaikkojen vastaanottaman jätteen määrä ja muualle viedyn jätteen määrä.

Kunnan järjestämisvastuulla olevat yhdyskuntajätteet toimitetaan kunnan määräämään vastaanotto- ja käsittelypaikkaan eli Metsäsairila Oy:n lajittelu- ja kierrätyskeskukselle. Kiinteistöillä erilliskerätyt tuottajavastuulliset jätteet kuljetusryttäjät toimittavat suoraan tuottajien järjestämiin vastaanottoaikoihin.

Mikkelistä kerättyjä kotitalouksien jätejakeita sekä jätemääriä vuodelta 2019 ja 2020:

- Kotitalouksien sekajäte Mikkelissä 10 548 tonnia 2019, 10777 tonnia 2020
- Kotitalouksien biojäte Mikkelissä 2 473 tonnia 2019, 2320 tonnia 2020
- Kartonki 286 tonnia 2019, 289 tonnia 2020 (Metsäsairila Oy:n ekopisteiltä sekä lajittelu- ja kierrätyskeskukselta)
- Lasi 289 tonnia 2019, 331 tonnia 2020 (taajaman taloyhtiöistä sekä Metsäsairila Oy:n ekopisteiltä)
- Lasipakkaukset (Ringin pisteiltä tuottajien terminaaliin)
- Metallit 156 tonnia 2019, 153 tonnia 2020 (kotitalouksien metalli Mikkelin alueelta, keräyspisteeltä suoraan tuottajien järjestämään terminaaliin)

Muovijäte kuuluu tuottajavastuunalaan keräykseen. Lain mukaan muovipakkauksen tuottajalla tai maahantuojalla on vastuu muovijätteen keräämisestä ja jätehuollosta. Muovin keräyksestä

Suomessa vastaa muovipakkausten voittoa tavoittelematon tuottajayhteisö Suomen Uusiomuovi Oy, joka on sopimuksessa Rinki Oy:n kanssa, joka puolestaan hoitaa muovin keräämisen pääasiallisesti. Mikkelissä kotitalouksien muovit voi kierrättää Rinki-ekokeräyspisteisiin (ns. vanhan 5-tien varrella) sekä muutama Metsäsairila Oy:n keräyspisteeseen (Mikkelin liitoskuntien alueella). Kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen alueella voi sopimuksen tehdä myös kuljetusyrityksen kanssa.

Paperien keräyksestä ja vastaanotosta huolehtivat paperintuottajat

3. Jäteastioiden tyhjennysvälit -> Noudatetaanko jätehuoltomääräyksiä?

Haja-asutus alueella, Suomenniemen ja Haukivuoren taajamissa sekä Kirkonvarkauden asemakaava-alueella (joissa kunnan järjestämä jätteenkuljetus) sekajätteen sekä muiden jakeiden tyhjennykset toimivat jätehuoltomääräysten mukaisesti. Tätä edistää se, että kun kaikki ovat saman järjestelmän piirissä, on helppo valvoa ja edellyttää, että määräyksiä noudatetaan,

Taajaman osalta jätehuoltomääräyksiä yleisesti noudatetaan hyvin, mutta koska kyse on asiakkaan ja kuljetusyrityksen välisestä jätehuoltopalvelusopimuksesta, määräysten täyttymättömyyttä seurataan erillisin tarkastuksin ja havaitut poikkeamat eivät nouse aktiivisesti esille.

b. Kotitalouksien asema (Edellytys: Tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin)

1. Palvelujen saatavuus: Toimiiko kaikilla alueilla kuljettajia eli puuttuuko tyhjennyksiä joiltakin tietyiltä alueilta.

Haja-asutus alueella, Suomenniemen ja Haukivuoren taajamissa sekä Kirkonvarkauden asemakaava-alueella (joissa kunnan järjestämä jätteenkuljetus) sekajätteen tyhjennykset toimivat kaikilla alueilla. Hyötyjakeiden (mukaan lukien biojätteet) tyhjennyksiä tehdään vähän yksityistalouksiin, mutta taloyhtiöiltä hyötyjakeet ke jätehuoltomääräysten mukaisesti. Biojätteiden osalta haja-asutusalueen yksityistalouksissa pääasiallinen käsittelymuoto on kompostointi.

Taajama-alueella jätehuoltopalveluja on saatavana kahdelta yritykseltä.

2. Hintojen kohtuullisuus eri alueilla ja hintaerot, erojen perusteet.

Jättemaksu koostuu tyhjennysmaksusta sekä jätteenkäsittelymaksusta. Jätteenkäsittelymaksu on koko Mikkelin alueella sama ja se on määritetty kaupungin jätetaksassa. Tyhjennyshinta on kunnan järjestämän jätehuollon alueella em. taksassa määrätty. Kiinteistön haltijan järjestämän jätehuollon alueella kiinteistöt valitsevat itse jäteastian tyhjentäjän, joka määrittää itse tyhjennyshinnan.

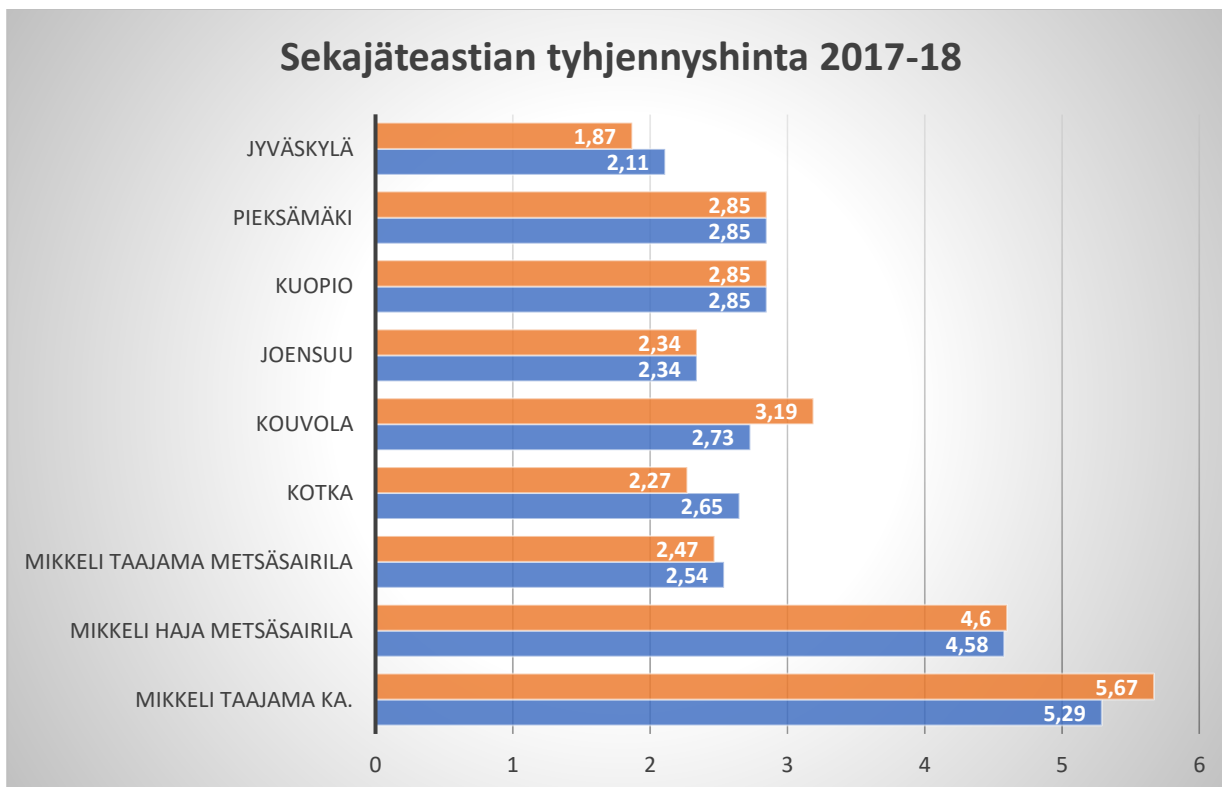
Alla Metsäsairila Oy:n koostama selvitys lähialueen sekä Mikkelin tyhjennyshinnoista. Hinnoista on todettavissa, että kunnan kilpailuttamalla alueella hinnat ovat edullisemmat.

Sekajäteastian tyhjennyshinta (alv 24%), ei sis. Jätteenkäsittelymaksua

2017-18	Sekajäteastian (240 l) tyhjennyshinta (alv 24%)	Sekajäteastian (660 l) tyhjennyshinta (alv 24%)
Mikkeli taajama kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ka.	5,29	5,67
Mikkeli haja / kunnan järjestämä jätteenkuljetus Metsäsairila	4,58	4,60
Mikkeli taajama Metsäsairila	2,54	2,47
Kotka	2,65	2,27
Kouvola	2,73	3,19
Joensuu	2,34	2,34
Kuopio	2,85	2,85
Pieksämäki	2,85	2,85
Jyväskylä	2,11	1,87

tyhjennyshinta = tyhjennys + kuljetus (mutta ei sisällä jätteenkäsittelymaksua)

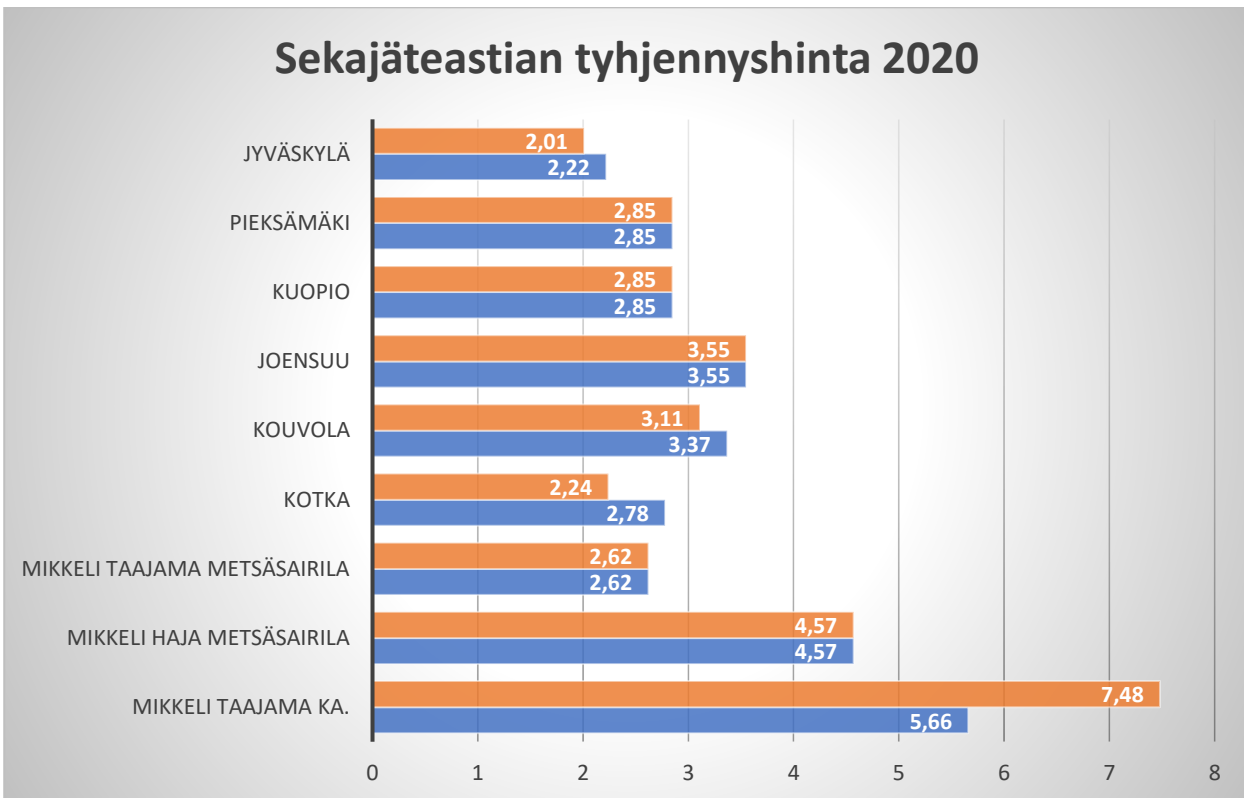
Sekajäteastian tyhjennyshinta 2017-18

Sekajäteastian tyhjennyshinta (alv 24%), ei sis. Jätteenkäsittelymaksua

2020	Sekajäteastian (240 l) tyhjennyshinta (alv 24%)	Sekajäteastian (660 l) tyhjennyshinta (alv 24%)
Mikkeli taajama kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ka.	5,66	7,48
Mikkeli haja / kunnan järjestämä jätteenkuljetus Metsäsairila	4,57	4,57
Mikkeli taajama Metsäsairila	2,62	2,62
Kotka	2,78	2,24
Kouvola	3,37	3,11
Joensuu	3,55	3,55
Kuopio	2,85	2,85
Pieksämäki	2,85	2,85
Jyväskylä	2,22	2,01

Sekajäteastian tyhjennyshinta 2020

3. Palvelun laatu: Nykyinen toimivuus, vertaaminen kunnan järjestämän kuljetuksen mahdollisiin laatukriteereihin.

Kunnan järjestämässä kuljetuksessa voidaan edellyttää urakoitsijoilta korkeampaa laatua, koska kilpailutukset ovat laajempia. Ilman merkittävää hintavaikutusta voidaan asettaa vaatimuksia esimerkiksi kuljetuskaluston päästöille sekä ylimääräisten tyhjennysten vasteajalle. Laatukriteereiksi voidaan asettaa esim. kaasuautot, kielitaitovaatimukset, tavoitettavuusvaatimukset, ammattitaitovaatimukset, autojen rekisteröintimaa, sähköinen ajonhallintajärjestelmä jne.

Kiinteistönhaltijan järjestämässä kuljetusjärjestelmässä kuntalainen voi vaikuttaa palvelun laatuun joko reklamoimalla tai kilpailuttamalla palvelun. Tällöin reklamointi annetaan suoraan jätteenkuljetusyritykselle, eikä reklamaatiot välity jätehuoltoviranomaisen tietoon. Kunnan kilpailuttamassa kuljetusjärjestelmässä reklamaatiot kirjataan ja hoidetaan jäteyhtiössä. Jätehuoltoviranomainen saa tiedot käyttöönsä pyydettyä. Reklamaatiotiedot toimivat jätehuollon toiminnan kehittämisen työkaluna ja ovat kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa ovat helposti viranomaisen käytettävissä.

Mikkelissä kiinteistönhaltijan järjestämässä kuljetuksessa on kaksi eri toimijaa, joten yksityisellä asiakkaalla ei ole juurikaan mahdollisuuksia vaatia esimerkiksi autojen päästövaatimuksia.

Jätelaki velvoittaa kaikkia asuinkiinteistöjä kuulumaan kunnan järjestämään jätehuoltoon. Jätehuoltoon kuulumattomat kiinteistöt sekä jätehuoltomääräysten noudattamatta jättäminen heikentävät jätehuollon yleistä toimivuutta. Mahdollisiin epäkohtiin puuttuminen on kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa nopeampaa ja helpompaa kuin kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa. Tiedonsaanti on ennakoiden helpompaa ja nopeampaa. Kaikki tiedot on saatavissa keskitetysti ei monesta eri paikasta. Lisäksi kuntayhtiön käyttämä ohjelma on reaaliajassa käytettävissä viranomaisella. Kuljetusyhtiöt ilmoittavat tietonsa viiveellä, muutaman kuukauden valein. Lisäksi monin paikoin yleisesti Suomessa kuljetusliikkeet eivät ole olleet kovin innokkaita antamaan kaikkea tietoa viranomaisille. Jätekuljetusyritykset eivät aina ole puuttuneet esim. jätehuoltomääräysten vastaisiin tyhjennysväleihin.

Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kiinteistön haltija asioi jätehuoltojärjestelyjä koskevissa asioissa suoraan kunnallisen jäteyhtiön asiakaspalvelun kanssa, pois lukien viranomaispäätöksen vaatimat asiat. Kiinteistönhaltijan järjestelmän jätehuollon alueella kiinteistönhaltija ottaa yhteyttä joko kuljetusryhtijään, kunnalliseen jäteyhtiöön tai jätehuoltoviranomaiseen riippuen jätehuolto koskevasta asiasta. Vastuiden jakautuminen usean eri tahon kesken aiheuttaa sekaannusta asiakkaan näkökulmasta.

c. Kuntien, viranomaisten ja jätelaitoksen toiminta (Edellytys: Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä;)

1. Viranomaisten käytännön mahdollisuudet seurata ja valvoa jäteastioiden tyhjennyksiä ja jätteenkuljetusta ovat kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa haasteellisia. Kiinteistö voi jäädä vaille jätehuoltopalveluja tai kiinteistön jäteasioita ei tyhjenetä jätehuoltomääräysten edellyttämällä tavalla. Biojätteen erilliskeräysvelvoitteen täyttymisen valvonta on erittäin haasteellista. Seuranta kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa on viiveellistä (määräkuukausittain) ja edellyttää erityisiä toimenpiteitä (mm. kuljetusdokumentaation siirto). Kunnan järjestämän kuljetuksen alueella valvonta ja ohjaus sekä toiminnan kehittäminen on mahdollisempaa.
2. Eri järjestelmien vaikutukset kunnan jätelaitoksen käsittelyjärjestelmään ja sen kehittämiseen. Käsittelymenetelmien sekä jätteiden käsittelykapasiteettien hoitaminen ja kehittäminen on helpompaa, kun on tieto, mistä, milloin ja miten asukkaiden jätteet saapuvat käsittelyyn. Keräystavat, kuljetus ja käsittely voidaan sovittaa paremmin yhteen kuljetusjärjestelmän yhtenäistämisellä.

d. Ympäristö (Edellytys: Ei aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle)

1. Jätehuoltomääräysten noudattaminen.

Jätehuoltomääräysten noudattamista on yksinkertaisinta valvoa, kun kaikki ovat saman kuljetusjärjestelmän piirissä.

2. Tyhjennysten toimivuus, roskaantumistapaukset.

Kunnan järjestämän kuljetuksen alueella tyhjennykset toimivat suunnitellusti. Lisäksi niiden suorittamisesta saadaan varmuus urakkaohjelmassa ja sopimuksessa mainituilla sanktiopykälillä (voidaan tarvittaessa tilata tyhjennys muuta kautta ja urakan vakuus).

Kunnan järjestämän jätehuollon alueella jätteen kuljettajilla on velvollisuus ilmoittaa Metsäsairila Oy:lle jätepisteiden roskaantumisesta. Näin saadaan roskaantumisesta tieto nopeasti ja reagoimaan asiaan mahdollisimman pian

3. Kuljetusten aiheuttama liikenne ja päästöt eri järjestelmissä.

Jätteenkuljetuksen aiheuttamat vaikutukset ympäristöön ovat pääosin liikenteen aiheuttamaa: raskas liikenne, pakokaasut, melu sekä liikenneturvallisuus. Alueilla, joissa toimii useita kuljetusyhtiöitä, voi useampi jäteauto tyhjentää eri päivinä eri asiakkaiden astioita. Tällainen sekaisin ajelu eri päivinä samoilla kadunpätkillä ei ole ympäristön, liikenneturvallisuuden tai asukkaiden viihtyisyyden kannalta järkevää eikä siten täytä jätelain vaatimusta ympäristöä säästävistä järjestelmistä.

Kiinteistö haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa tyhjennysreittien optimointi tehdään jokaisen alueella toimivan jätehuoltoyrityksen asiakasjoukon perusteella. Vaikka reittien optimointi on nykypäivää ja sellaisenaan tehokasta, useamman eri kuljetusyrityksen päällekkäisyys syö optimoinnin tehoa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa reittioptimoinnit tehdään kuljetusalueen koko asiakasjoukon kesken, ilman päällekkäisyyttä.

Keskitetysti kilpailutetussa jätehuollossa jätekuljetuksiin kuluu huomattavasti vähemmän polttoainetta ja ajokilometrien määrä on huomattavasti pienempi kuin kiinteistönhaltijan järjestämässä järjestelmässä. Arvioitaessa jätteenkuljetusten vaikutuksia ympäristöön voidaan edellä mainittujen seikkojen perusteella todeta kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen olevan ekologisesti kestävämpi vaihtoehto

4. Muut erot järjestelmien päästöissä ja ympäristövaikutuksissa.

Kiinteistönhaltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jäteautojen hiilidioksidipäästöjen määrä on järjestelmän takia suurempi kuin kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.

Liikenne- ja viestintäministeriön valtakunnallisen jätelogistiikkaselvityksen mukaan suurimpina esteinä energiatehokkuuden parantamiselle jätteenkuljetuksissa nähtiin kuljetuskaluston ikä, koko ja hidas uusiutuminen, pitkät välimatkat ja kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Tutkimuksen mukaan kunnan järjestämä jätteenkuljetus on energia- ja kustannustehokkaampi kuin kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus. Kunnan järjestämän kuljetuksen kilpailutuksessa myös autojen päästöluokitus on mahdollista laittaa laatupistekriteeriksi.

5. Lausunto ympäristönsuojelu- ja terveysviranomaisilta 19.11.2020 (erillinen dokumentti).

Mikkelin kaupungin jätehuolto on tällä hetkellä järjestetty ns. kaksoisjärjestelmänä. Kaupungin omistama jätehuoltoyritys Metsäsairila Oy:n vastuulla on haja-asutusalueiden jätteenkuljetus pois lukien haja-asutusalueiden lietejätteet, joiden osalta kuljetus on kiinteistökohtaisesti sopimusperusteista. Metsäsairila Oy vastaa myös Haukivuoren, Suomenniemen että Kirkonvarkauden alueiden jätehuollosta. Muilla kaupunki- ja taajama-alueilla jätteenkuljetus on kiinteistön haltijoiden järjestämää. Tällöin kiinteistön haltija on kilpailuttanut jätteenkuljetuksen kahden alueella toimivan jätehuoltoyrityksen välillä (RL-Palvelut Oy ja Lassila & Tikanoja Oy). Pääasiallisesti kaksoisjärjestelmä on toiminut hyvin.

Jätelain valvontaviranomaisena toimii Mikkelin seudun ympäristölautakunta (ja Etelä-Savon ELY-keskus). Valvonnan kannalta keskeisimmässä roolissa on JL 143 §:n mukainen jätteenkuljetusrekisteri, jonka ylläpidosta vastaa jätehuoltoviranomainen. Mikkelissä em. rekisterinä toimii Metsäsairila Oy:n ylläpitämä jätteenkuljetusrekisteri (JHL). Rekisterin teknisestä ylläpidosta ja tietojen syöttämisestä vastaa jätehuoltoviranomaisen sijasta jätehuoltoyritys. Tätä rekisteriä täydentävät jätekuljetusyritysten asiakaslistat, jotka toimitetaan jätehuoltoviranomaiselle muutaman kerran vuodessa tai pyydettyä.

Valvontatyön kannalta keskeisintä on, että valvontaviranomaisella on käytössään ajantasainen ja kattava jätteenkuljetusrekisteri. Mikäli siirrytään kokonaan kaupungin järjestämään jätehuoltoon, tulisi kilpailutusvaiheessa velvoittaa valittuja jätekuljetusyrityksiä luomaan ja ylläpitämään sellaista rekisteriä, josta tiedot ovat helposti ja oikea-aikaisesti saatavilla niin jätehuolto- kuin valvontaviranomaisen käyttöön.

Nykyisen kaksoisjärjestelmän kehityskohdat liittyvät lähinnä jätteenkuljetusrekisteriin ja kuljetusten ekotehokkuuteen. On mahdollista, että kunnan järjestämässä jätehuollossa voitaisiin päästä kuljetuksissa nykyistä parempaan ekotehokkuuteen (päällekkäisten ajojen poistuminen samalla asuinalueella) ja edistää tehokkaammin paikallisesti tuotetun biokaasun käyttöä.

Kaupungin järjestämä jätehuolto

Jätteenkuljetusjärjestelmästä päättäminen kuuluu kunnan jätehuoltoviranomaisen toimivaltaan. Jätelaissa ei ole 149.4 §:n siirtymäaikaa koskevaa säännöstä lukuun ottamatta asetettu erityisiä edellytyksiä päätökselle, jolla siirrytään kaupungin järjestämään jätehuoltoon. Jätteenkuljetusyrityksille tulee varata riittävän pitkä siirtymäaika toimintaympäristön muutoksiin sopeutumista varten.

Kilpailutuksessa tulee varmistaa, että jätehuolto toimii kaikissa oloissa, kaikkina aikoina ja kaikilla alueilla sekä täyttää jätelain 35 §:n yleiset vaatimukset. Samalla kun kilpailutuksessa on mahdollistettava uusien yrittäjien pääsy markkinoille, tulee myös varmistaa, että jätehuolto on järjestetty jätelain sekä voimassa olevien jätteenkäsittämismääräysten edellyttämällä tavalla. Valvonnan kannalta suurin riski liittyy tilanteeseen, jossa kilpailutuksen voittava jätteenkuljetusyritys ei noudata em. velvoitteita.

Ilmastohyödyt ja kiertotalous

Mikkelin kaupungin strategian ja laadinnassa olevan ilmasto-ohjelman muodostamaan kokonaisuuteen sopisi hyvin, että jätehuollon kuljetusten kilpailutuksen yhteydessä voitaisiin ottaa paremmin huomioon ilmastonäkökulmat ja CO₂-päästöjen vähentäminen. Kilpailutuksessa voidaan velvoittaa käyttämään jätteenkuljetuksessa kaasuautoja ja polttoaineena biokaasua. Fossiilisen polttoaineen korvaaminen uusiutuvalla biokaasulla on kiertotaloutta ja paikallisesti tuotetun biokaasun käyttö vaikuttaa myönteisesti myös aluetalouteen. Strateginen tavoite biokaasun käytön lisäämisestä etenee Mikkelissä voimakkaasti lähiaikoina. Vuoden 2020 lopussa haja-asutusalueiden keräys alkaa toimia kokonaan biokaasulla ja Metsäsairila Oy:n biokaasulaitos otetaan käyttöön. Metsäsairilassa aukeaa uusi tankkausasema ensisijaisesti jäteautoja varten.

Lainsäädännön muutokset vuonna 2021

Jätelaki uudistuu vuonna 2021. Lausuntokierroksella olleessa luonnoksessa kiinteän bio-, pakkaus- ja sekajätteen kuljetuksissa luovutaan kaksoisjärjestelmästä. Eli kuljetus toteutetaan aina kunnan keskitetysti järjestämänä. Lain keskeisenä perusteluna on kiertotalouden kehittäminen. Lain perusteluissa mainitaan biokaasuun liittyvä kehittäminen useampaan kertaan.

EU:ssa on hyväksytty muutosdirektiivi, jonka tarkoituksena on edistää puhtaiden ja energiatehokkaiden ajoneuvojen (mm. biokaasua käyttävät ajoneuvot) osuutta julkisen sektorin hankkimissa ajoneuvoissa ja kuljetuspalveluissa. Kotimainen valmistelu on vielä kesken. EU:n takaraja on, että muutokset ovat voimassa viimeistään elokuussa 2021.

Ilmastolaki uudistuu vuonna 2021. Uudistuksen tavoitteena on toteuttaa Suomen hiilineutraalisuustavoite vuodeksi 2035. Laissa ei tulla sanomaan mitään suoraan jätekuljetuksista. Sen sijaan laki vaikuttaa viranomaisten ratkaisuihin ennen kaikkea kokonaisuutta koskevan hiilineutraalisuustavoitteen kautta.

e. Yritysten asema (Edellytys: Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä, päätöksen vaikutukset kokonaisuutena ajatellen myönteisiä yritysten toimintaan;)

1. Toimivat yritykset ja kuljetusten merkitys niiden toiminnassa (yritysten elinkelpoisuus, mahdollisuudet investoida).

Jätehuoltopalvelujen tarve alueella uudistuvien vaatimusten johdosta kasvaa tulevina vuosina. Yritysten elinkelpoisuuden edellytys on kilpailutukseen osallistuminen ja kilpailutuksessa onnistuminen, sikäli kun jätehuoltopalvelut ovat heidän merkittävä toimiala. Alueella nyt toimivilla yrityksillä on myös muuta liiketoimintaa. Arvioiden mukaan kuljetuspalveluja on mahdollista jatkossakin tarjota useamman yrityksen toimesta ja alueelle myös on mahdollista sijoittaa uusia yrityksiä kilpailutuksen seurauksena.

2. Mahdollinen eri kokoluokan uusien yritysten syntyminen sekä yritysten poistuminen keskitetyn kilpailutuksen myötä.

Mikäli koko alueella olisi kunnan järjestämä kuljetus, kilpailutettavia alueita tulisi arviolta kahden kolmen vuoden välein tarjolle. Yleisesti pyritään noin viiden vuoden urakkasopimukseen, jolloin kalustoinvestoinnit ovat yrityksille taloudellisesti mahdollisimman riskittömiä. Täten myös pienillä yrityksillä on mahdollisuus laajentaa toimintaansa myös uusille alueille ja siten kasvattaa liiketoimintaansa. Jätelain mukaan sekä kunnan että kuntien omistaman yhtiön palveluhankinnoissa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia, jossa säädetään esim. kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta. Kuljetusyrittäjien tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätteenkuljetuspalveluiden tuottamiseen varmistetaan jätelain säännöksillä.

3. Työllistävä vaikutus.

Työllisyysvaikutuksen arvioidaan pysyvän vähintään ennallaan, riippumatta siitä onko alueella käytössä kiinteistönhaltijan sekä kunnan järjestämä tai vain kunnan järjestämä jätehuolto. On ennakoitavissa, että jätehuoltopalvelujen tarve alueella uudistuvien vaatimusten johdosta kasvaa tulevina vuosina.

LÄHTEET

Jätelaki 17.6.2011/646

Jätelaki -uudistus ja hallituksen esitys jätelain ja siihen liittyvien eräiden muiden lakien muuttamiseksi 25.3.2021

Ramboll Oy selvitys: Mikkelin kaupunki: jätteen taajamakuljetusten nykytilan selvittäminen (raportti 24.2.2017).

Ramboll Oy selvitys: Mikkelin kaupunki: Sako- ja umpikaivolietteiden kuljetusten nykytilaselvitys (raportti 24.2.2017).

Ympäristöministeriö

<https://ym.fi/jatesaadospaketti>

https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Asumisessa-syntyvien-jatteiden-erilliskeraysvaihtoehtojen-vaikutusten-arviointi-F408C7AE_8537_4EA6_ACEC_C8A1DE051255-157952.pdf/13e8f7f6-20f7-c984-5491-35ae4be46902/Asumisessa-syntyvien-jatteiden-erilliskeraysvaihtoehtojen-vaikutusten-arviointi-F408C7AE_8537_4EA6_ACEC_C8A1DE051255-157952.pdf?t=1603261178605

www.yle.fi

<https://yle.fi/uutiset/3-11560825>

Kuntaliitto

<https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2013/jatehuoltoviranomaisen-paatos-jatteenkuljetusjarjestelmasta>

Suomen Omakotiliitto ry

<https://www.omakotiliitto.fi/>

Kivo Ry

<https://kivo.fi/>

Hallituksen esitys Eduskunnalle jätelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 199/2010

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100199>

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätös 2016:19

<http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1455629408393.html>

Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätös 2016:20

<http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1455712290153.html>

Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2015, Jätelakiopas

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158367/OH_5_2015.pdf?sequence=1

Järjestetyn jätteenkuljetuksen vaihtoehtojen vertailu, Ramboll Finland Oy

http://vanha.ily.fi/oulu/jatehuolto_loppuraportti.pdf

Jätehuoltomääräysten laatiminen, Opas kunnallisten jätehuoltomääräysten valmistelijoille ja päättäjille (Kuntaliitto, 2014)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen arvio kunnan järjestämisvastuulle kuuluvan jätteenkuljetuksen eri sopimusmallien yritysvaikutuksia, VATT 1/2010

Valtakunnallisen jätelogistiikkaselvitys – Jätelogistiikan nykytilan ja toimintaympäristön selvitys (Liikenne- ja viestintäministeriö, julkaisu 18/2012)

Jätehuoltoviranomaisen rekisteritiedot

Metsäsairila Oy